

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
Фінансова стійкість банківської системи України

Студента 2 курсу бм групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Кушнір Вікторії
Геннадіївни

Науковий керівник
канд. екон. Наук,

Еркес Олена
Євгеніївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади оцінювання та забезпечення фінансової стійкості банківської системи України.	6
Розділ 2. Дослідження фінансової стійкості банківської системи України.	15
2.1 Аналіз показників фінансової стійкості банківської системи України.	15
2.2 Оцінка фінансової стійкості АТ «ПУМБ».	39
Розділ 3. Напрями зміцнення фінансової стійкості банківської системи України.	49
3.1 Удосконалення методики оцінювання фінансової стійкості банківської системи України.	49
3.2 Напрями зміцнення фінансової стійкості банківської системи України.	58
Висновки та пропозиції	65
Список використаної джерел	69
Додатки	77

ВСТУП

Актуальність теми. Банківська система кожної держави, незалежно від її економічної моделі та організації суспільних відносин, відіграє провідну роль у забезпеченні руху грошових потоків. Стійкий розвиток економіки, в т. ч. її важливої ланки – банківської системи, є ключовою проблемою сучасності. Нестабільність національних економік, нерівномірність економічного розвитку окремих країн, які посилюються спекулятивними операціями банків, призводять до національних банківських криз та є наслідком світових фінансових потрясінь. Фінансова стійкість банківської системи України є необхідною умовою економічної стабільності та соціально-економічного розвитку держави. Окрім цього, банківський сектор є найбільш уразливим та чутливим до будь-яких кризових явищ, соціально-економічних диспропорцій та форс-мажорних обставин. Саме тому оцінка фінансової стійкості банківської системи у цілому та окремих банків зокрема, а також прогнозування її майбутнього рівня є актуальним науковим завданням.

Концептуальні положення дослідження фінансової стійкості банківської системи України присвячено наукові праці таких авторів як: С. І. Адаменко [5] І. І. Благун [19], А. П. Вожжов [23], В. В. Галасюк [27], Гавловська Н. І. [15] Є. С. Гарбар [16], Д. Ю. Гурський [17], О. В. Дзюблюк [30], О. В. Деревянська [20], Ж. М. Довгань [21], В. В. Коваленко [45], О. М. Колодізев [46], Р. В. Карімов [31], Л. А. Ключко [32], О. А. Корчинська [34], В. М. Кочетков [36], І. М. Крупка [37], С. Л. Кучер [38], М. І. Миронова [40], І. О. Нужна [41], Н. П. Погореленко [42], М. І. Савлук [44], Л. П. Снігурська [47], В. С. Стельмах [52], Д. Ю. Усков [60] та ін. Незважаючи на надзвичайну важливість оцінки та забезпечення фінансової стійкості банківського сектору, а також доволі поширене використання як у теоретичному, так і практичному аспектах поняття «фінансова стійкість» банківської системи, варто відзначити, що водночас системну роботу щодо розробки комплексної

системи оцінювання фінансової стійкості ще далеко не завершено, і це підкреслює актуальність дослідження результатів діяльності банківських установ України. Актуальність питань обумовила вибір теми дипломної роботи, постановку мети і визначення основних задач.

Метою дослідження є розкриття теоретичних та методичних положень щодо фінансової стійкості банківської системи України, а також розробка пропозицій щодо її підвищення.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- провести огляд літературних джерел та обґрунтувати необхідність оцінювання та забезпечення фінансової стійкості банківської системи України;
- дослідити вплив макроекономічних та монетарних індикаторів на фінансову стійкість банку та банківську систему України;
- проаналізувати показники фінансової стійкості банківської системи України за останні 5 років;
- обґрунтувати напрями удосконалення методики оцінювання фінансової стійкості банківської системи України;
- визначити напрями зміцнення фінансової стійкості банківської системи України.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання фінансової стійкості банківської системи України, а **предметом дослідження** – теоретичні засади, методичні підходи та прикладні аспекти оцінювання фінансової стійкості банківської системи України.

Методи дослідження. Теоретичною базою дослідження є наукові праці українських та зарубіжних вчених з питань застосування забезпечення фінансової стійкості банку, законодавчі і нормативні акти України. У процесі дослідження використовувались такі методи: методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – для з'ясування та уточнення сутності понять «банк», «фінансова стійкість банку»; методи статистичного аналізу –

для вивчення сучасного стану і рівня розвитку банківської системи; системний метод – для обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення фінансової стійкості комерційного банку; методи економічного аналізу, синтезу, порівняння, аналогії – для оцінки значень показників, що досліджувалися; графічний метод – для наочного зображення статистичного матеріалу і схематичного зображення низки теоретичних і практичних положень дослідження; інші.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань регулювання фінансової стійкості банківської системи України; офіційні матеріали Національного банку України, Державної служби статистики України, показники діяльності банків України, фінансова звітність АТ «ПУМБ», матеріали наукових конференцій, результати власних розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному: розроблення пропозицій та рекомендацій щодо напрямів зміцнення фінансової стійкості банківської системи України.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність одержаних результатів дипломної роботи полягає у підвищенні рівня фінансової стійкості банківської системи України та АТ «ПУМБ».

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Кушнір В.Г. Теоретичні засади банківської системи України //Управління діяльністю фінансових установ: зміни стереотипів: зб. наук. ст. студ. заочної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2019. – 363 с. (С.127-132).

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 93 сторінок. В роботі представлено 26 таблиць, 6 рисунків, 8 додатків та використано 80 наукових джерел.

Розділ 1.

1.1 Теоретико-методологічні засади оцінювання та забезпечення фінансової стійкості банківської системи України.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки банківська система змушена функціонувати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та фінансовою нестабільністю. Фінансова стійкість є одним з ключових драйверів, що відображає сучасний стан та тенденції банківської системи. Стійкість і стабільність банківської системи є найважливішою передумовою розвитку національної економіки. Такі параметри як стійкість, прозорість та стабільність банківської системи дають змогу підвищити її інвестиційну привабливість та прискорити темпи розвитку. Тому на сьогодні дуже актуальним є забезпечення фінансової стійкості вітчизняної банківської системи та підходів до її забезпечення. Наукові погляди щодо тлумачення поняття фінансової стійкості банківської системи наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Наукові погляди щодо тлумачення поняття «фінансова стійкість банківської системи»

Автор	Визначення
Шелудько Н., Склеповий І. [71]	Фінансова стійкість банківської системи – це інтегральна характеристика спроможності банків як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
Коваленко В. [45]	Фінансова стійкість банківської системи – це здатність в динамічних умовах ринкового середовища протистояти дії негативних зовнішніх і внутрішніх чинників, забезпечуючи надійність збереження та повернення вкладів юридичних та фізичних осіб захищаючи інтереси акціонерів та своєчасно виконувати власні зобов'язання з метою забезпечення фінансової безпеки держави.

Продовження таблиці 1.1

Фетисов Г. [69]	Фінансова стійкість банківської системи – комплексний позитивний стан, який характеризується розвитком якісних параметрів діяльності банківської системи в цілому та окремих її елементів у взаємодії з інтересами економіки.
Дзюблюк О.В. [30]	Фінансова стійкість – це якісна характеристика фінансового стану банків, який визначається достатністю, рівновагою та оптимальним співвідношенням активів і фінансових ресурсів за умов підтримання на потрібному рівні ліквідності та платоспроможності, зростання прибутку та зменшення ризиків і який здатен переносити непередбачувані витрати, а також зберігати стан ефективного функціонування.
Непочатенко О. [58]	Фінансова стійкість банківської системи – здатність завдяки таким параметрам, як структурна стійкість, самоорганізація, підтримка фінансової стійкості комерційних банків, що входять в банківську систему, а також впливу НБУ, якому підпорядковані комерційні банки з метою дотримання фінансової стійкості, незважаючи на внутрішні та зовнішні чинники.
Піскунов Р.[59]	Фінансова стійкість банківської системи є фінансова стійкість кожного окремо банку, що являє собою якісну динамічна характеристику окремого банку як складового елемента банківської системи, яка забезпечує необхідне та достатнє для досягнення поставленої мети кількісне і якісне співвідношення ресурсів, незважаючи на вплив внутрішніх й зовнішніх факторів.

*Складено автором на основі джерел [30,45,58,59,69,71]

Дослідження наукових поглядів щодо трактування сутності поняття «фінансова стійкість банківської системи», чітко демонструє, що фінансову стійкість варто розглядати з двох позицій – на макрорівні та макрорівні, адже стійкість є макроекономічною характеристикою всієї банківської системи та окремого банку як складового елемента даної системи. Тому теоретичне обґрунтування стійкості банківської системи тісно взаємопов'язане з поняттям фінансової стійкості банків.

Національний Банк України надає наступне визначення фінансової стійкості банку – це стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Фінансова стійкість банку означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [80].

Фінансова стійкість кожного окремого банку є основою його функціонування та відображенням ефективності використання, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, організації належного обороту фінансових потоків. Таким чином фінансова стійкість кожного вітчизняного банку формує загальний рівень фінансової стійкості банківської системи країни.

Фінансова стійкість банківської системи характеризується системою індикаторів. Збалансованість всіх структурних показників (індикаторів) свідчить про певний рівень фінансової стійкості банківської системи і дає змогу регулятору впливати на неї. Більшість науковців серед основних критеріїв фінансової стійкості банківської системи виділяють наступні:

- 1) рівень капіталізації;
- 2) якість активів;
- 3) якість зобов'язань;
- 4) рівень ліквідності.

До другорядних критеріїв відносять також якість менеджменту та рівень прибутковості, адже рішення керівників впливають на фінансовий стан як окремих банків, так і банківської системи загалом, а рівень прибутковості свідчить про ефективність діяльності банківських установ.

Національний Банк України, як ключовий орган регулювання та нагляду за банківською діяльністю, надає наступне тлумачення поняттю «Індикатори фінансової стійкості» – це показники поточного фінансового стану і стійкості

фінансових установ країни та їх контрагентів із сектору нефінансових корпорацій та сектору домашніх господарств. Дані містять інформацію про основні індикатори фінансової стійкості депозитних корпорацій (банків) щодо достатності капіталу, якості активів, прибутку та рентабельності, ліквідності, чутливості до ринкового ризику і рекомендовані індикатори фінансової стійкості, а також вихідні дані для їх складання. Індикатори фінансової стійкості дають уявлення про ринки, на яких здійснюють свою діяльність фінансові установи [80]. Основні та рекомендовані індикатори фінансової стійкості банківської системи згідно вимог МВФ наведені у Додатку А.

Індикатори фінансової стійкості розраховуються щомісячно і поширюються для використання в макропруденційному аналізі. Такий аналіз містить оцінку та контроль за сильними сторонами та вразливими місцями банківської системи з метою підвищення фінансової стійкості, зокрема зниження імовірності кризових явищ фінансової системи [80].

У вітчизняній практиці для аналізу фінансової стійкості комерційних банків застосовується система економічних нормативів. Саме з метою підтримки стабільності банківської діяльності НБУ було затверджено «Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків в Україні», де наведені економічні нормативи (є обов'язковими до виконання всіма банківськими установами), що дає можливість справедливо оцінити фінансовий стан комерційного банку (табл. 1.2).

Національний банк у зв'язку із переходом банків до розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) скасовав економічні нормативи миттєвої ліквідності (Н4) та поточної ліквідності (Н5) з 2 вересня 2019 року.

Таблиця 1.2

**Економічні нормативи Національного Банку України станом на
01.10.2019 р. [77]**

№	Назва показника	Нормативне значення
H1	Регулятивний капітал	Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (нормативу H1) в Україні, що отримав банківську ліцензію після 11 липня 2014 року, має становити 500 мільйонів гривень, а для банку, створеного до 11 липня 2014 року, згідно зі змінами від 21 грудня 2017 року, він має бути таким: 120 млн. грн. – до 17 червня 2016 року; 200 млн. грн. – з 11 липня 2017 року; 300 млн. грн. – з 11 липня 2020 року; 400 млн. грн. – з 11 липня 2022 року; 500 млн. грн. – з 11 липня 2024 року.
H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	Не менше 10%
H3	Норматив достатності основного капіталу	Не менше 7 %
H6	Норматив короткострокової ліквідності	Не менше 60 %
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	Не більше 25 %
H8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	Не більше 25 %
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	Не більше 15%
H12	Норматив загальної суми інвестування	Не більше 60%
LCR _{вв} ,	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами	Не менше 90 %
LCR _{ів} ,	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті	Не менше 90 %

Національний банк у зв'язку із переходом банків до розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) скасовав економічні нормативи миттєвої ліквідності (H4) та поточної ліквідності (H5) з 2 вересня 2019 року.

Доцільно акцентувати увагу на значному впливі на фінансову стійкість банківської системи окремої групи банків - це системно важливі банки. Системно важливими банками визначають банки, банкрутство або неналежне функціонування яких може створити системні ризики для фінансової системи. Системно важливими банками в Україні визнані АТ КБ "Приватбанк", АТ "Укрексімбанк" та АТ "Ощадбанк". Національний банк України може застосовувати посилені пруденційні вимоги до системно

важливих банків, зокрема підвищені нормативи ліквідності та капіталу. Це відповідає загальноприйнятій світовій практиці. Порядок визначення системно важливих банків в Україні здійснюється на підставі положення, затвердженого постановою Правління НБУ від 25 грудня 2014 року №863. Цим положенням визначається механізм розрахунку показника системної важливості банків.

В лютому 2019 року Національним банком було прийнято рішення про зміну критеріїв, за якими НБУ щороку визначає системно важливі банки на наступний рік. Відповідне рішення пов'язане з необхідністю врахування міжнародної практики у визначенні критеріїв системної важливості, зокрема рекомендацій Європейського наглядового органу (EBA – European Banking Authority). Нові підходи мають точніше відображати значимість банків для ринку [79].

Відтак, Національний банк впродовж квітня-травня завершить оновлення методології оцінки системної важливості банків. Оновлені критерії, а також затверджений відповідно до них перелік системно важливих банків на 2020 рік, буде оприлюднено на сайті Національного банку до 1 червня 2019 року. Перенесення термінів для визначення системно важливих банків закріплене постановою Правління Національного банку України №46 "Про внесення зміни до Положення про порядок визначення системно важливих банків", яка затверджена і набуває чинності 28 лютого 2019 року.

Національний банк для віднесення банку до системно важливих визначає показник системної важливості банку. Банк є системно важливим, якщо цей показник є вищим, ніж розмір середньоарифметичного показника системної важливості банків. Середньоарифметичний показник системної важливості банків розраховується як співвідношення суми показників системної важливості банків до кількості банків, загальна сума показників системної

важливості яких становить не менше 80 відсотків показників по банківській системі.[79].

Показник системної важливості банку розраховується за такою формулою:

$$CB = \sum_{i=1}^5 P_j * W_j * 100\% \quad (1)$$

де СВ - показник системної важливості банку;

W_j - коефіцієнти зважування j -х показників, значення яких наведено в таблиці.

Рішення про віднесення банку до системно важливих приймає Правління Національного банку за пропозицією відповідного структурного підрозділу Національного банку, що здійснює нагляд за діяльністю банку. Коефіцієнти зважування показників за критеріями системної важливості банків наведені у табл. 1.3

Таблиця 1.3

**Коефіцієнти зважування показників
за критеріями системної важливості банків [79]**

№ з/п	Назва показника (П _j)	Коефіцієнт (W _j), %
1	2	3
1	Загальні активи-1(РА)	35
2	Кошти фізичних осіб, суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ(РВФЮ)	35

Продовження таблиці 1.3

3	Кредити, що надані суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, що класифікуються за секцією "А" (сільське господарство), "В" - "Е" (промисловість), "F" (будівництво) <u>КВЕД-2</u> (ДКРЮ)	15
4	Кошти, залучені від інших банків(ВКБ)	7,5
5	Кошти, розміщені в інших банках(ВКРБ)	7,5

Системно важливі банки впливають на стійкість банківської системи та економіки в цілому. Суттєве погіршення стану та банкрутство системно важливого банку несе потенційні загрози та здатне супроводжувати проблеми в банківській системі, негативно впливати на фінансові ринки та реальний сектор економіки.

Фінансова стійкість банківської системи відіграє ключову роль у забезпеченні стрімкого зростання економіки країни. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки забезпечення фінансової стійкості є актуальною проблемою, позаяк банківська система функціонує в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та фінансовою нестабільністю. Сучасний стан та тенденції банківської системи відображають рівень її фінансової стійкості та стабільності. Забезпечення фінансової стійкості та стабільності банківської системи дають змогу підвищити її інвестиційну привабливість та прискорити темпи розвитку.

Отже, варто зазначити, що фінансова стійкість кожної окремої банківської установи є важливим елементом забезпечення фінансової стійкості банківської системи в цілому та є передумовою довгострокового розвитку вітчизняної фінансової системи та національної економіки. Фінансова стійкість охоплює різні аспекти функціонування банківської

системи та банківських установ. Погіршення стану будь-якої складової банківської системи може підірвати стійкість всієї системи загалом. Тому важливим завданням для забезпечення фінансової стійкості банківської системи є контроль за сильними сторонами та вразливими місцями банківської системи, моніторинг макро та мікро індикаторів стійкості, які визначають здатність банківської системи і її суб'єктів протистояти потенційним фінансовим загрозам та кризовим явищам, а також прогнозувати та нівелювати впливи негативних шоків та дестабілізуючих факторів з метою підвищення фінансової стійкості банківської системи.

Розділ 2

2.1 Аналіз показників фінансової стійкості банківської системи України

В даний час банківський сектор України переживає проблемні часи. Якщо до початку 2010 року негативні процеси, зумовлені наслідками світової фінансової кризи, отримали характер певної стабілізації, то 2014-2018 рр. ознаменувалися новими причинно-наслідковими зв'язками ослаблення і навіть втрати ліквідності і позбавлення права на здійснення своєї діяльності.

Розглянемо сучасні тенденції розвитку банківського сектора України. Станом на 01.06.2019 р. в Україні функціонує 76 банків. За останній час відбулося істотне скорочення кількості банків. Перш за все, це пов'язано з тим, що Національний банк України посилив вимоги до вітчизняних банків, в результаті цього можна спостерігати значне скорочення кількості банків з 2008 по 2019 рік. (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Динаміка кількості банків в Україні протягом 2009-2019 рр. [77]

Рік	Кількість діючих банків	Із них з іноземним капіталом	У т.ч. із 100% іноземним капіталом
01.01.2009	175	47	17
01.01.2010	184	53	17
01.01.2011	182	51	18
01.01.2012	176	55	20
01.01.2013	176	53	22
01.01.2014	180	49	19
01.01.2015	163	51	19
01.01.2016	117	41	17
01.01.2017	96	38	17
01.01.2018	82	38	18
01.01.2019	77	37	23
01.06.2019	76	36	23

Нижче наводяться сукупні відомості по банківській системі України в цілому (сумарні показники по всіх українських комерційних банках, включаючи ті, що перебувають у державній власності) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка сумарних показників по банках України з 2009 по 2019
рр. (млн. грн.) [77]**

Період	Активи (усього)	Надані кредити	Кредити суб'єктам господарювання	Кредити фізичним особам	Резерви за активними операціями банків
на1.01.2009	926086	792244	472584	268857	48409
на1.01.2010	880302	747348	474991	222538	122433
на1.01.2011	942088	755030	508288	186540	148839
на1.01.2012	1054280	825320	580907	174650	157907
на1.01.2013	1127192	815327	609202	161775	141319
на1.01.2014	1278095	911402	698777	167773	131252
на1.01.2015	1316852	1006358	802582	179040	204931
на1.01.2016	1254385	1009768	830632	175711	321303
на1.01.2017	1256299	1005923	847092	157385	484383
на1.01.2018	1336358	1042798	870302	170938	516985
на1.01.2019	1360764	1118618	919054	196634	555871

Як бачимо з табл. 2.2, протягом 2009-2018 рр. активи даних банків збільшились на 434678 млн.грн. Одним з ключових чинників коливання обсягу активів в досліджуваному періоді виступала динаміка курсу національної валюти поряд із виведенням частини комерційних банків з ринку, рухом клієнтських коштів та скороченням кредитних портфелів. Високий вплив коливання курсу національної валюти на обсяг активів пояснюється значною часткою активів в іноземній валюті в загальному обсязі.[77]

Варто відзначити, що у 2009 р. сума наданих кредитів фізичним особам банками, що аналізуються, становила 268857 млн. грн., а на початок 2019 р. вона зменшилась до 196634 млн. грн., тобто обсяг наданих кредитів упродовж досліджуваного періоду зменшився на 72223 млн. грн. Протилежна ситуація спостерігається за наданими кредитами юридичним особам. З 2009 по 2019 рр. відбулося збільшення наданих кредитів юридичним особам на

446470 млн. грн. Варто відзначити, що юридичні особи кредитувалися постійно, навіть в період кризи.[77]

Коли банки зіткнулися з проблемою жорсткого скорочення ліквідності, вони підняли ставки за позиками і встановили обмеження на нові обсяги кредитування. Серед основних факторів, що гальмують відновлення кредитування, виступають високий рівень невизначеності щодо подальшого економічного розвитку та обмежене коло надійних позичальників.

Проаналізуємо частку резервів за активними операціями та частку простроченої заборгованості в кредитному портфелі банків України (рис. 2.1).

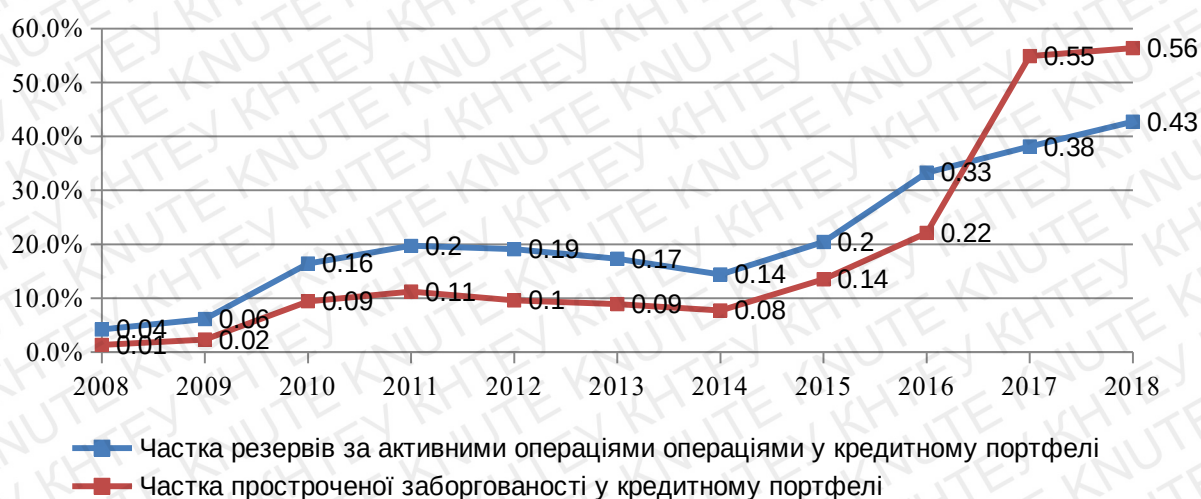

Рис. 2.1. Динаміка частки резервів (%) за активними операціями та частки простроченої заборгованості в кредитному портфелі банків України протягом 2008–2018 рр. [77]

Виходячи з даних на рис. 2.1, можна говорити про неефективність поточної роботи з проблемною заборгованістю, оскільки її частка в сукупному кредитному портфелі банківської системи має тенденцію до зростання. Така ситуація негативно позначається на результатах фінансової діяльності банків, оскільки банк несе витрати, пов'язані з неповерненням суми основного боргу та процентів за кредитом, замороженням коштів у неприбуткових активах, що зумовлює зменшення прибутковості банку, погіршення стану ліквідності та зниження якості його активів. [77]

Індикатори впливу макроекономічних та монетарних індикаторів на фінансову стійкість вітчизняних банків представлені в Додатку Б. Упродовж 2016-2018 рр. співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів у банківському секторі України збільшилося на 27,50%; співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів зросло на 17,41%; також спостерігаємо збільшення співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів на 73,45%, що вказує на неефективну політику банківського сектору України у сфері кредитування та забезпечення активних операцій вітчизняних банківських установ. За 2016-2018 рр. частка в сукупних валових кредитах для резидентів зменшилася на 2,55%, натомість частка в сукупних валових кредитах депозитних корпорацій зросла на 83,67%. Співвідношення процентної маржі до валового доходу по вітчизняному банківському сектору зросло на 13,23%; також спостерігаємо зростання показника співвідношення непроцентних витрат до валового доходу на 1,66% та співвідношення ліквідних активів до сукупних активів на 5,38% [28].

Дослідження фінансової стійкості банківських установ займає чи не найперше місце серед ключових проблем, які впливають на розвиток банківського сектору та всієї економіки загалом. У Додатку В подано значення економічних нормативів капіталу, які встановлено НБУ, для банків України.

Необхідно зазначити, що за 2012-2019 роки, деякі банки таки збільшили свій регулятивний капітал, але це відбулося внаслідок вливання додаткових коштів власниками банків, з метою запобігання банкрутства фінансових установ. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (його рівень повинен бути не менше 10%) протягом вищезазначеного періоду збільшувався. Ще станом на 01.01.2017 року він становив 12,69%; у 2018 р. – 16,10%; а станом на початок 2019 р. – 16,18%. Як бачимо, достатність капіталу збільшився в 2019 році на 3,49% порівняно з 2017 роком, це є сприятливим показником. [77]

Змінами від 21 грудня 2017 року до «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» НБУ послабив вимоги до нарощення регулятивного капіталу банками України, що зумовлене посиленням проблем у банківському секторі і неспроможністю банків доформувати свій капітал згідно зі встановленими вимогами [4]. Так, згідно з попередніми прописами, банківська установа в Україні мала з 11 липня 2018 року володіти регулятивним капіталом в розмірі 300 млн. грн., з 11 липня 2019 року – 400 млн. грн., з 11 липня 2020 року – 450 млн. грн., а з 11 липня 2024 року – 500 млн. грн. Протягом 2014–2017 років банками України достатність регулятивного капіталу підтримувалась на необхідному рівні. Слід відзначити скорочення цього нормативу в 2015–2016 роках відносно 2014 року в середньому на 2 п. п., що збільшило частку кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів, яка перекладається на кредиторів та вкладників банків. У 2018 році норматив значно збільшився (на 3,41 п. п.), склавши 16,1%. Для посилення вимог до власного капіталу банків НБУ введено новий економічний норматив (норматив достатності основного капіталу (Н3)), який використовується з 1 січня 2019 року. Визначатиметься він як співвідношення основного капіталу та суми активів і позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику. Нормативне значення має бути не менше 7%. Для дотримання вимог Базеля III банки України зобов'язані формувати буфери капіталу, а саме буфер запасу (консервації) капіталу і контрциклічний буфер. Вони створюються понад нормативного значення нормативу достатності основного капіталу (Н3) [77].

Відповідно до змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджених постановою Правління Національного банку України від 01.08.2019 № 102, починаючи з 02.09.2019 р. економічні нормативи Н4 та Н5 не розраховуються. Розрахунки НБУ відповідно до додатка 4 до постанови Правління Національного банку України від 15

лютого 2018 року № 11 «Про встановлення переліку інформації, що підлягає обов'язковому опублікуванню банками України» (зі змінами) [77].

Досліджуючи економічні нормативи ліквідності банківської системи, а саме Н4 та Н5, бачимо, що вони змінювалися неоднаково. Зокрема, норматив миттєвої ліквідності в 2017 році різко впав до 60,79% ,що порівняно з 2016 роком на 17,96 % менше. На початок 2018 року показник нормативу ліквідності ще більш погіршився на 5,24% порівняно з 2017 роком. Станом на початок 2019 року показник покращився і склав 68,66%, а це на 13,11% більше ніж в 2018 році. З огляду на ситуацію можна сказати що банки в змозі підтримувати необхідний обсяг високоліквідних активів. Норматив миттєвої ліквідності встановлюється з метою контролю за спроможністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (коштів у касі на кореспондентських рахунках), його рівень повинен бути не менше 20%. [77]

Показники поточної ліквідності банківської системи будують іншу картину: за період від 2016 до 2019 року норматив зріс на 19,14%. Це свідчить, що за період із 01.01.2017 по 01.01.2019 року році комерційні банки дотримувались мінімального обсягу активів банку для забезпечення виконання поточного обсягу зобов'язань протягом одного календарного місяця. Норматив поточної ліквідності встановлюється для визначення збалансованості термінів і сум ліквідних активів та зобов'язань банку, нормативне значення повинно бути не менше 40%. [77]

Норматив короткострокової ліквідності банківської системи визначається як співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, його рівень має бути не менше 60%. Аналіз нормативу короткострокової ліквідності показує, що станом на початок 2017 року його рівень становить 92,09%, на початок 2018 року зріс на 6,21% і склав 98,3%, а на початок 2019 р. – 92,87%, показник менше ніж в 2018 році, але всі показники залишаються в межах норми.[77]

Норматив великих кредитних ризиків банківської системи за останні три роки зменшився на 1,65%, це свідчить про зменшення ризикованості кредитної діяльності та покращення якості сукупного кредитного портфеля.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки однією з найпоширеніших проблем, пов'язаною із впливом фінансової кризи на діяльність банків, є забезпечення фінансової стійкості банківських установ і банківської системи загалом та повернення її стану на докризовий рівень.

Норматив загальної суми інвестування банківської системи встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання (прямого чи опосередкованого) коштів банку до статутних капіталів будь-яких юридичних осіб, що може призвести до втрати капіталу банку. Цей норматив характеризує використання капіталу банку для придбання акцій будь-якої юридичної особи і є непрямим показником активності інвестиційної діяльності банків. У 2016 році цей показник мав значення 1,10% (при нормі не більше 60%), а у 2019 р. впав до 0,15%. Це свідчить про припинення інвестиційної діяльності банку.[77]

Законом України «Про банки і банківську діяльність» передбачено можливість одержання вітчизняними банками процентних доходів, комісійних доходів, доходів від торговельних операцій (від торгівлі цінними паперами, здійснення валютообмінних операцій), доходів у формі отримання дивідендів, доходів від повернення раніше списаних активів, інших операційних доходів [5].

Аналіз фінансових результатів банківського сектору України за 2014-2019 рр. проведений у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Динаміка фінансових результатів банківського сектору України за
2014-2019 рр.**

Показник	2014		2015		2016		2017		2018		3 кв. 2019	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Доходи	168 888	100	210 201	100	199193	100	190 691	100	178235	100	144 116	100
процентні доходи	129 932	76,9	151 257	72,0	135 145	67,8	135 807	71,2	124041	69,6	101211	70,2
комісійні доходи	24 974	14,8	28 276	13,4	28 414	14,3	31 362	16,4	37 116	20,8	37 575	26,1
результат від торговельних операцій	3 304	2,0	15 511	7,4	21 490	10,8	8 243	4,3	7 331	4,1	-2 218	-1,5
інші операційні доходи	5 112	3,0	10 093	4,8	9 567	4,8	9 605	5,0	7 329	4,1	6 116	4,2
інші доходи	2 404	1,4	2 165	1,0	2 729	1,4	3 946	2,1	1 348	0,8	1 002	0,7
Повернення списаних активів	3 162	1,9	2 899	1,4	1 848	0,9	1 728	0,9	1 070	0,6	430	0,3
Витрати	167 452	100	263 167	100	265793	100	350 078	100	202595	100	133 179	100
процентні витрати	80 881	48,3	97 171	36,9	96 079	36,1	91 638	26,2	70 966	35,0	50 586	38,0
комісійні витрати	3 975	2,4	4 889	1,9	5 846	2,2	7 182	2,1	9 649	4,8	9 340	7,0
інші операційні витрати	12 319	7,3	15 579	5,9	12 991	4,9	10 920	3,1	11 422	5,6	9 894	7,4
загальні адміністративні витрати	40 672	24,3	44 614	17,0	36 742	13,8	39 356	11,2	44 189	21,8	38 120	28,6
інші витрати							3 089	0,9	14 400	7,1	1 654	1,2
відрахування в резерви	27 975	16,7	103 297	39,3	114 541	43,1	198 310	56,6	48 676	24,0	19 868	14,9
податок на прибуток	1 630	1,0	-2 383	-1,0	-406	-0,1	-418	-0,1	3 293	1,6	3 715	2,8
Результат діяльності	1 436		-52 966		-66600		-159 388		-24 360		10 937	100
Рентабельність активів, %	0.12		-4.07		-5,46		-12,6		-1,94		1,11	
Рентабельність капіталу, %	0.81		-30.46		-51,91		-116,74		-15,96		9,51	

Джерело: складено автором на основі джерела [77]

Як видно з табл. 2.4, нестабільність економіки прямим чином вплинула на фінансові результати. На жаль, починаючи з 2015 року загальні витрати становили більше ніж доходи банківських установ. З кінця 2018, а точніше з початку 2019 року можна спостерігати зміни в дохідності банків. Так, найбільший показник дохідності спостерігався ще у 2016 році. В 3 кварталі 2019 р. показник дохідності від торговельних операцій скоротився на 1,5%

порівняно з аналогічним періодом минулого року. Витрати за різними статтями змінювалися проте в загальній кількості становлять менше ніж доходи. Порівняння загальних витрат у 2016 та 2019 рр. показує на зменшення більш ніж в 2 рази в кінці 2019 р. З 2015 року показники рентабельності активів та капіталу, мали від'ємні коефіцієнти, що вказували на застій руху активів. В 2019 році ці показники, особливо рентабельність капіталів, вагомо збільшилися, що вказує на відродження банківської системи України [77].

На теперішній час банківська система має достатню ліквідність, але кошти банків в більшості випадків спрямовуються не на довгострокове кредитування, а на видачу короткострокових споживчих позик населенню, а також у безризикові інструменти Національного банку України та Уряду. Серед факторів, що впливають на стримування кредитування, здебільшого, такі, що не залежать від дій банківських установ, а саме: значні ризики неплатоспроможності потенційних позичальників; існування значного обсягу проблемних кредитів у портфелях банків; низький рівень інвестиційної привабливості країни; судові ризики та проблеми з реалізацією застави, використання схем для уникнення від повернення кредитів через ліквідацію, нівелювання поруки як способу забезпечення зобов'язань тощо.

Проаналізувавши доходи та витрати банківського сектору, розглянемо динаміку фінансового результату. Як видно, за весь аналізований період лише у 2014р. банківський сектор України мав позитивний фінансовий результат. У 2014 р. було отримано невеликий але прибуток. З 2015 р. почалася масштабна банківська криза, яка була пов'язана з анексією Криму, початком АТО та загальною економічною кризою у країні. Найбільший збиток банківська система України отримала за результатами 2017 р. через відрахування до резервів. У 2018 р. банківська система також отримала збиток, але він значно скоротився в порівнянні із 2017 р. та було отримано невеликий прибуток у 2019 р. у розмірі 10937 млн. грн. [77].

За 2018 рік сектор отримав збиток у розмірі 24,4 млрд. грн., його сформували в основному декілька банків, зокрема АТ «Приватбанк» та два банки з російським капіталом. Кількість збиткових банків скоротилася з 33 у 2017 році до 18 одиниць у 2019 р. А тих, які мають операційний збиток до відрахувань у резерви, з 23 до 14.

Більшість експертів, а також представники НБУ у своєму аналітичному звіті вважають, що банківська система у 2017 р. досягла «дна», а у 2018 р. майже очистилася від «зайвих» банків та наразі триває процес стабілізації. У 2019 році аналітики спрогнозували проблеми банківським установам, пов'язані з відсутністю співпраці з МВФ та, як наслідок, можливим погіршенням економічних очікувань бізнесу та населення. Це дало свій вплив на темпи кредитування та банківську політику ціноутворення на активи та пасиви. Банківські установи активно намагалися протягом 2019 року нарощувати іпотечне та споживче кредитування. А також зосередити зусилля на відновленні гривневого кредитування реальної економіки. На даний час головною проблемою банків залишилась велика частка непрацюючих кредитів. Банкам потрібно значно активніше працювати з такими кредитами та розробляти план – заходи щодо їх скорочення.[77]

Данна ситуація безпосередньо створює великий дестабілізуючий вплив на функціонування банківської системи та економіки України в цілому. Разом з тим, дані тенденції негативно впливають на результати фінансової діяльності банків, створюючи труднощі для кредиторів і позичальників, ускладнюючи менеджмент банку, знижують рівень довіри населення до банківської системи та, що найголовніше, унеможлижуючи відновлення кредитування реального сектору економіки України.

Сьогодні тенденції розвитку економіки і банківського сектору країни зумовлюють пріоритетність вирішення питань забезпечення стійкості та ефективності банківської системи. Ефективність провадження будь-якої підприємницької діяльності окреслюється здатністю формувати позитивний фінансовий результат. Особливо важливою проблема фінансового результату

діяльності суб'єкта господарювання, як отримання прибутку, постає в умовах постійно зростаючої конкуренції та нестабільного соціально-економічного середовища в країні [6].

У зв'язку з тим, що позитивний фінансовий результат банківської установи є одним із головних індикаторів його діяльності, то уміння управляти та утримувати прибуток на потрібному рівні визначає у подальшому успішність діяльності банківської установи на фінансовому ринку.

Стрімке зростання ринку банківських послуг розкриває широкий спектр можливостей банківської системи загалом в Україні, і власний капітал кожної окремої банківської установи відіграє роль одного з найважливіших показників стабільності та надійності банківської установи (Додатки Г-Д). Так, упродовж 2014-2018 рр. величина та структура банківського капіталу є важливою характеристикою фінансової стійкості банку. Недостатність капіталу окремих банківських установ України в останні роки негативно вплинула на ліквідність усієї банківської системи. Від кількісної та якісної структури ресурсів залежать якісні показники ефективності діяльності банку, в тому числі і його фінансова стійкість.

Порівнюючи вимоги Базеля III до капіталу з вітчизняними пруденційними вимогами, можна визначити основні тенденції їх реалізації, зокрема: основний капітал вітчизняних банків є капіталом найвищої якості; вимоги щодо буферів капіталу банків не застосовувалися, але нормативною базою НБУ передбачено його втілення в життя, починаючи з січня 2020 р., а саме: із 01.01.2020 р. – у розмірі 0,625%; з 01.01.2021 р. – у розмірі 1,25%; 01.01.2022 р. – у розмірі 1,875%; 01.01.2023 р. – у розмірі 2,5% [77].

Упродовж 2014-2018 рр. операційний прибуток сектору скоротився: збільшення чистих процентних та комісійних доходів нівелювали зростання операційних витрат та від'ємний торговий результат. Очікується, що відрахування в резерви будуть низькі й надалі за відсутності значних шоків.

Це збільшить рентабельність власного капіталу в секторі до понад 10% за 2018 рік [77].

Аналізуючи питання капіталізації банківської системи України, насамперед варто акцентувати увагу на динаміці показників власного, статутного і регулятивного капіталу, порівнювати темпи зростання капіталу та активів і вивчати дотримання банками нормативу адекватності регулятивного капіталу (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Динаміка основних показників діяльності банківської системи
України протягом 2013-2018 рр.**

Показник	31.12. 2013	31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018
Банки, що мають банківську ліцензію	176	180	163	117	86	81
Активи, млн. грн.	1127192	1278095	1316852	1254385	1333831	1354741
- темп росту, %	106,92	113,39	103,03	95,26	106,33	101,57
Регулятивний капітал, млн. грн.	178 909	204 976	188 949	130 974	112 155	123 224
- темп росту, %	100,25	114,57	92,18	69,32	85,63	109,87
Власний капітал, млн. грн.	169 320	192 599	148 023	103 713	170 389	144 272
- темп росту, %	108,9	113,75	76,86	70,07	164,29	84,67
Статутний капітал, млн. грн.	175 204	185 239	180 150	206 387	474 410	507 226
- темп росту, %	101,94	105,73	97,25	114,56	229,86	106,92
Достатність регулятивного капіталу (Н2), %	18,26	15,60	13,81	12,74	15,35	15,84
Результат діяльності, млн. грн.	4 899	1 436	-52 967	-66 600	-26 472	10 937
Рентабельність активів, %	0,45	0,12	-4,07	-5,46	0,16	1,11
Рентабельність капіталу, %	3,03	0,81	-30,46	-51,91	1,31	9,51

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.8, слід зазначити, що в 2013 році темпи росту власного капіталу і активів були практично однаковими, 2014 р. знову спостерігаємо перевищення темпів росту активів, але вже у 2015 та 2016 рр. темп росту власного капіталу становив близько 70%. На 2017 р. темп

росту власного капіталу значно зріс і становив 164,29%, темп росту активів також пішов угору і був визначений у розмірі 106,33%. Станом на листопад 2018 р. темпи росту як активів, так і власного капіталу пішли на спад і становили відповідно 101,57% і 84,67%, що пояснюється різким скороченням активних операцій банків, зокрема кредитних, унаслідок відпливу ресурсів із банківської системи України.

Оскільки ліквідність кожного комерційного банку є відображенням в деякій мірі поточної ситуації у банківській системі то при аналізі ліквідності важливо простежити динаміку за банківською системою, за певним банком, або за кількома банками.

Динаміку основних складових активів банківської системи України представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка активів банківської системи України протягом 2015-2019, млрд. грн. [77]

Показник	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	01.04. 2019
Чисті активи	1 254,39	1 256,30	1 237,92	1 280,71	1 336,36	1295,81
Кредитний портфель	965,09	1 005,92	972,78	992,06	1 042,80	1059,89
Вкладення в цінні папери	198,84	332,27	340,99	352,35	425,79	436,05
в т.ч. ОВДП	81,58	255,47	281,43	308,31	360,80	351,26
Високоліквідні активи	191,26	199,50	214,49	214,92	178,55	184,05
Офіційний валютний курс UAH/USD, грн.	24,00	27,19	26,10	26,52	28,07	28,54
Середня відсоткова ставка за кредитами в національній валюті, %	21,47	17,70	15,44	14,62	21,16	17,00
Середня відсоткова ставка за кредитами в іноземній валюті, %	6,88	8,20	9,60	6,49	7,32	4,79

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Кредитна активність банківських установ протягом 2018 року зросла. Згідно з даними НБУ, станом на 01.01.2019 р. середня відсоткова ставка за кредитами в національній валюті відповідала 16,7% (17,7% станом на 01.01.2018 р.). Для кредитів в іноземній валюті показник відповідав 6,4%

(8,2% станом на 01.01.2018 р.). Зменшенню середньої відсоткової ставки по кредитах сприяло пом'якшення Національним банком монетарної політики у квітні-вересні 2018 року.

Протягом 2019 року НБУ 3 рази змінював облікову ставку. Зниження облікової ставки НБУ супроводжувалося також поступовим зниженням вартості кредитного ресурсу на внутрішньому ринку. Як наслідок, спостерігалася тенденція до поступового відродження кредитування. З 26.04.2019 року, НБУ взяв курс на зниження облікової ставки. Зниження облікової ставки свідчить про зменшення інфляції і здешевлення кредитів.

За 2018 рік обсяг кредитів наданих як фізичним, так і юридичним особам збільшився у порівнянні з попереднім роком. Так, станом на 01.01.2019 р. кредити фізичним особам відповідали сукупно 170,94 млрд. грн., для юридичних осіб цей показник складав 870,30 млрд. грн. (проти 157,39 млрд. грн. і 847,09 млрд. грн. на початок року відповідно). Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зріс на 8,6%, юридичним особам – на 2,7% у порівнянні з початком року.

Обсяг високоліквідних активів банківської системи України протягом 2017 р. зменшився на 10,5% (до 178,55 млрд. грн.) переважно внаслідок зменшення суми коштів на кореспондентських рахунках.

За підсумком 2018 р. портфель цінних паперів банківської системи України збільшився на 28,14% і станом на 01.01.2019 р. відповідав 425,79 млрд. грн. Обсяг ОВДП у власності банків протягом 2018 р. збільшився на 41,23% до 360,8 млрд. Грн.

Враховуючи встановлені до 2022 року мінімальні вимоги до обсягу банківського капіталу, сукупний дефіцит власного капіталу по глобально важливих банках скоротився із 116,4 млрд. євро до 109,0 млрд. євро.

Відповідно до рішення Комітету від 29 грудня 2017 року № 444 передбачені такі групи:

– Банки з державною часткою – банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% статутного капіталу банку.

– Банки іноземних банківських груп – банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам.

– Банки з приватним капіталом – банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50% статутного капіталу банку [77].

Такий розподіл Національний банк використовуватиме виключно для представлення результатів діяльності банківської системи України (Додаток К).

Для оцінювання фінансової стійкості пропонуємо проаналізувати стійкість системно важливих банків, а саме: АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АТ «Укресімбанк». У процесі оцінювання фінансової стійкості цих банків проаналізуємо структуру їхнього балансу (активів, зобов'язань, власного капіталу), доходів та витрат.

Першим етапом аналізування фінансової стійкості системно важливих банків є аналізування їхніх активів. Активи банку – ресурси банку та кошти, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою одержання прибутку [77]. Аналізування активів банків дозволить виявити їхню структуру та динаміку, ідентифікувати чинники, що зумовили такі зміни та поточних стан. Інформацію про обсяги активів системно важливих банків наведено в табл.2.7.

Таблиця 2.7

**Обсяги активів системно важливих банків України за станом на
01.01.2019 р. (тис. грн.) [77]**

Банк	АТ КБ «ПРИВАТБ	АТ «Ощадбанк»	АТ «Укресімбанк»	Всього зобов'язань банківській системі
Грошові кошти та їх еквіваленти	25 627903	11 677351	6 681 434	96 931 590
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	85 584080	41 699719	26 853 699	165 838 677
Кошти в інших банках	5 404 368	14 726 936	9 654 109	147 566 582
Кредити та заборгованість клієнтів	52 480239	61 966915	74 121 690	568 574 208
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	68 967139	56 639609	34 080 314	194 497 718
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	14 841931	11 494401	49 113	96 224 778
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	147099	24800	0	613 976
Інвестиційна нерухомість	3 425 518	796 869	1 258 050	15 885 311
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	184115	277624	188 196	3 555 904
Відстрочений податковий актив	18 000	25 586	2 138 292	3 562 996
Основні засоби та нематеріальні активи	3 641 363	8 293 071	1 676 177	44 682 348
Інші фінансові активи	9 968 239	945 399	265 676	19 941 124
Інші активи	4 442 698	3 032 933	4 220 521	15 708 487
Чисті активи, усього	274 732 690	211 601 213	161 187 271	1 373 583 690
Усього резервів	-243 919 045	-80 856 230	-703 722	-502 256 340
Загальні активи, усього	518 651 735	292 457 443	232 188 283	1 875 840 030
Частка активів у банківській системі, %	27,6	15,6	12,4	100

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Отже, за даними НБУ найбільшим за обсягом активів є АТ КБ «ПРИВАТБАНК» і займає 27,6% частки активів у банківській системі України вцілому. Це банк, який в рази перевищує обсяги активів за різними статтями інших аналізованих банків. Саме АТ КБ «ПРИВАТБАНК» активно здійснює інвестиційну діяльність, сума грошових коштів та їх еквівалентів на його рахунках є найбільшою серед аналізованих банківських установ. Найменшу суму загальних активів серед системно важливих банків має АТ «Укресімбанк».

Аналізування структури зобов'язань банків показує кількісну та якісну оцінку їхніх строкових та поточних зобов'язань. Інформацію про обсяги зобов'язань вибірки банків наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Обсяги зобов'язань системно важливих банків України станом на 01.12.2018р. (тис. грн.) [77]

Банк	АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	АТ «Ощадбанк»	АТ «Укресімбанк»	Всього зобов'язань банківській системі
Кошти отримані від НБУ	9 808 871	0	3009301	8 211 456
Кошти банків	74 843	6 683 979	1 511 126	38 988 421
Кошти клієнтів	224 650 767	150 745 338	80 070 136	1 002 850 011
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	42 140 466	35 988 832	46 553 601	454 266 217
у тому числі кошти на вимогу	30 441 142	22 011 359	35 747 497	332 627 808
у тому числі кошти фізичних осіб	177 928 911	95 247 216	25 842 863	517 433 503
у тому числі кошти на вимогу	63 933 979	21 899 230	6115030	196 245 810
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	0	1 728	0	30 520

Продовження таблиці 2.8

Боргові цінні папери, емітовані банком	2 120	0	0	345 949
Інші залучені кошти	341 724	35 012 876	61830237	79 685 157
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	3	0	1 101 821
Відстрочені податкові зобов'язання	108 839	559 114	0	966 062
Резерви за зобов'язаннями	2 638 383	385 504	106 501	8 002 935
Інші фінансові зобов'язання	5 585 153	1 413 414	24 53 276	22 241 629
Інші зобов'язання	1 422 353	501 272	218 371	12 927 945
Субординований борг	236 576	2 933 381	3 646 407	12 181 131
Усього зобов'язань	244 869 630	198 236 607	152 845 354	1 187 533 039
Частка зобов'язань у банківській системі, %	20,62	16,7	12,9	100

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Як і за обсягами активів, за зобов'язаннями лідирує АТ КБ «ПРИВАТБАНК», кошти клієнтів на рахунках якого є значно вищими, аніж інших аналізованих банків. Проте співпрацю з банками розвиває АТ «Укрексімбанк», операції з борговими цінними паперами приділяє увагу АТ КБ «ПРИВАТБАНК», коштами від НБУ користується АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Не менш важливим є аналізування структури власного капіталу банків у розрізі його складових. Так статутний капітал банку повинен складати основну частку у структурі власного капіталу банку. Інформацію про обсяги власного капіталу вибірки банків наведено в табл. 2.12.

Як бачимо, всі аналізовані банки докапіталізувалися відповідно вимог НБУ – їхній статутний капітал відповідає вимогам і значно перевищує мінімальне значення.

Таблиця 2.12

**Обсяги власного капіталу системно важливих банків за станом на
01.12.2018 р. (тис. грн.) [77]**

Банк	АТ КБ «ПРИВ АТБАНК»	АТ «ОЩАД БАНК»	АТ «Укресім банк»	Всього по банківській зобов'язан
Статутний капітал	206 059 744	49 472 840	38 730 042	468 591 519
Емісійні різниці	22 690	0	0	14 095 432
Резервні та інші фонди банку	6 210 533	269 992	162 928	23 306 130
Резерви переоцінки	10 541 198	1 883 853	- 223 846	16 331 553
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-192 971 103	-38 262 079	-30 327 205	-337 895 775
Усього власного капіталу	29 863 061	13 364 606	8 341 917	186 050 651

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Як бачимо, всі аналізовані банки докапіталізувалися відповідно вимог НБУ – їхній статутний капітал відповідає вимогам і значно перевищує мінімальне значення. Кожен з банків сформував резервні фонди, що є позитивним, адже саме вони використовуються для покриття збитків у разі їхнього настання. Непокритий збиток наявний у структурі власного капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АТ «Укресімбанк». Зазначимо, що власний капітал усіх аналізованих банків є додатнім, що свідчить про необхідний рівень ефективності діяльності та якісне управління капіталом цих банків.

Національний банк визначив перелік системно важливих банків відповідно до оновленої методології, яка дала змогу значно розширити кількість таких банків

З 2016 року Національний банк залишив незмінним перелік системно важливих банків, до якого увійшли АТ КБ «Приватбанк», АТ «Укресімбанк» та АТ «Ощадбанк». [79].

Згідно оновленої методології, з 01.01.2019 року системно важливими є 14 банків:

1. Приватбанк;
2. Ощадбанк;
3. Укрексімбанк;
4. Укргазбанк;
5. Альфа-банк;
6. Укрсоцбанк;
7. Райффайзен Банк Аваль;
8. ПУМБ;
9. Укрсиббанк;
10. Таскомбанк;
11. Універсал банк;
12. Кредобанк;
13. ОТП банк;
14. Південний.

Набуття статусу системно важливого накладає на банки додаткове навантаження, вони повинні виконувати окремі підвищені вимоги для забезпечення їх запасу міцності.

По-перше, з 1 січня 2020 року системні банки мають виконувати посилені значення нормативів:

- Нормативу миттєвої ліквідності (Н4) - не менше ніж 30% (відмінений з 2 вересня 2019 року).
- Максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) - не більше ніж 20%.

По-друге, такі банки мають сформувати додатково до нормативного значення достатності основного капіталу буфер системної важливості, який почне діяти з 1 січня 2021 року. Розмір буферу залежатиме від значення показника системної важливості банку:

- Буфер системної важливості має становити 1%: Райффайзен Банк Аваль, Альфа Банк, Укрсоцбанк, ПУМБ, УкрСиббанк, ТАС, Універсал Банк, ОТП Банк, Південний та Кредобанк.

- Буфер системної важливості має становити 1,5%: Укрексімбанк та Укргазбанк.
- Буфер системної важливості має становити 2%: ПриватБанк та Ощадбанк.

По-третє, ці банки повинні будуть розробити план відновлення діяльності згідно до вимог Національного банку, який сприятиме швидкій стабілізації роботи цих установ в умовах кризи.[79]

Після втрати статусу системної важливості, банк має дотримуватися вищезгаданих вимог протягом ще 12 місяців.

Перелік банків затверджено Рішенням Правління Національного банку України від 27 червня 2019 року № 438-рш "Про визначення системно важливих банків", яка набирає чинності з 1 липня 2019 року.

Водночас цей статус жодним чином не гарантує банкам особливих умов підтримки ліквідності в періоди стресу – вона буде надаватися на загальних для усієї системи умовах. Також системно важливі банки (окрім державних) не можуть та не повинні розраховувати на отримання коштів від уряду з метою капіталізації.[79]

До ідентифікованих системно важливих банків України НБУ необхідно вживати спеціальні інструменти банківського нагляду, зокрема:

- a) збільшити вимоги до якості капіталу та нормативи достатності капіталу;
- b) збільшити вимоги до нормативів ліквідності;
- c) підвищити прозорість системно важливих банків, шляхом підвищення вимог до розкриття інформації;
- d) посилити контроль за ризиками репутації та операційним ризиком;
- e) здійснити модернізацію системи ризик-менеджменту;
- f) провести спеціальне стрес-тестування (розробити спеціальні стрессценарії для НСВБ).

Доцільно розглянути частку активів і зобов'язань системно важливих банків в обсязі банківської системи України за останні три роки табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Частка активів і зобов'язань системно важливих банків в обсязі банківської системи України за 2016-2018 роки (млн. грн.) [77]

Назва банку	2017 рік			2018 рік			2019 рік		
	Обсяг активів	Обсяг зобов'язань	Капіталізація %	Обсяг активів	Обсяг зобов'язань	Капіталізація %	Обсяг активів	Обсяг зобов'язань	Капіталізація %
Приватбанк	204585	181889	9,9	241809	237399	11,2	518 651	244869	13,5
Ощадбанк	128104	105355	13,5	156596	152049	8,4	292 457	198236	8,3
Укрексімбанк	126000	112464	8,5	140192	144413	5,3	232 188	152845	5,3
Всього по системно важливим банкам	458689	399708	-	538597	533861	-	1043296	595950	-
Всього по банківській системі	1316852	1168829	15,34	1254385	1150672	15,84	1875840	1187533	18,59
Частка системно важливих банків в обсязі банківської системи	34,83	34,19	-	42,94	46,4	-	55,62	50,18	

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Як видно, АТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк» та АТ «Укрексімбанк» володіють значною часткою ресурсів банківської системи України, так в 2017 році на них припадало 34,83% усіх активів, у 2018 році – 42,94%, а в 2019 році – 55,62%. Концентрація обсягу активів пов'язане з скороченням кількості банків на ринку, що призвело до розподілу їх часток між існуючими банками. Збільшення часток активів саме цих трьох банків пояснюється більшою довірою населення до них [77].

Обсяг зобов'язань банківської системи в 2017 році збільшувався з початку року та станом на кінець року становив 1168829 млн. грн. Проте протягом 2018 року він скоротився на 1,6% до 1150672 млн. грн. На системно важливі банки в 2017 році приходилось 34,19% всіх зобов'язань, в 2018 році –

46,4%, а в 2019 році – 50,18%, тобто спостерігається зростаюча динаміка як загалом, так і за кожним банком окремо.

Банківська система у 2018 році характеризувалася очищенням від неплатоспроможних банків, недостатньою капіталізацією, погіршенням активів, яке було викликано економічною ситуацією в країні. В 2019 році Приватбанк отримав прибуток у розмірі 275 млн. грн., що на 11,3% більше за 2018 рік (247 млн. грн.) та на 79% менше за 2017 рік (1307млн грн.). Ощадбанк в 2019 році отримав збиток у розмірі 12270 млн. грн., в 2018 році зафіксовано збиток у розмірі 10015 млн. грн., а в 2017 році величина прибутку склала 711 млн. грн. АТ «Укрексімбанк» в 2019 році отримав збиток у розмірі 14064 млн. грн., в 2018 році зафіксовано збиток у розмірі 11249 млн. грн., а в 2017 році величина прибутку склала 200 млн. грн. В 2019 році спостерігається зростання обсягів активів в системно важливих банків (рис.2.2).

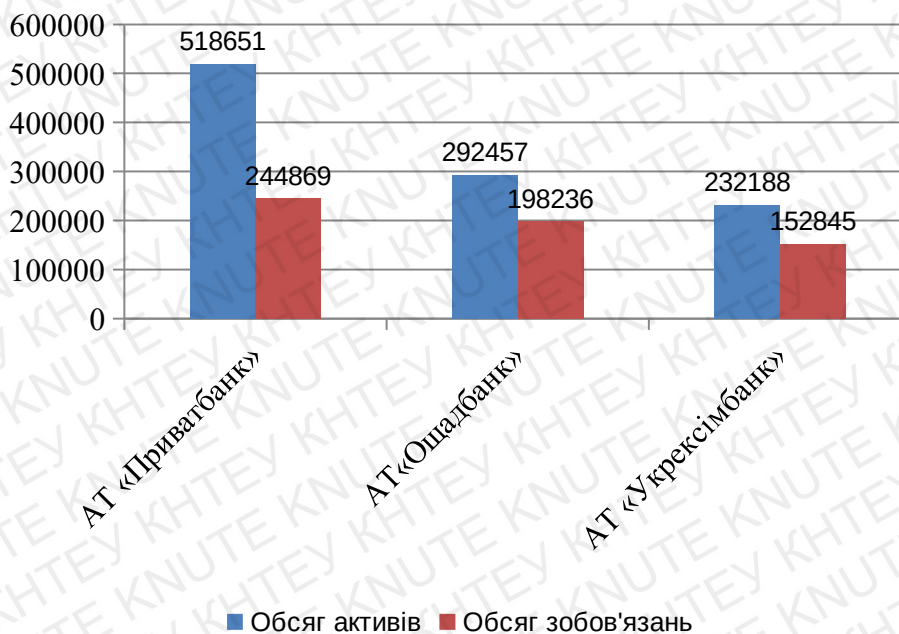

Рис.2.2. Концентрація активів та зобов'язань системно важливих банків України станом на 01.10.2019 р. млн. грн. [77]

Так, в порівнянні з аналогічним показником минулого періоду активи АТ «Приватбанку» зросли на 12,4%, АТ «Ощадбанку» на – 22,3%, АТ «Укрексімбанк» на – 9,4%. Зобов'язання також зросли. Зокрема, в порівнянні з аналогічним показником минулого року зобов'язання АТ «Приватбанку»

зросли на 11,6%, АТ «Ощадбанку» на – 26,3%, АТ «Укресімбанк» на – 10,3% [77].

Вміння банків протистояти стресовим ситуаціям в умовах кризових явищ надзвичайно важливе. В таких ситуаціях банк зобов'язаний володіти системою заходів щодо уникнення кризових явищ та управління банком у випадку їх настання. Аналіз стійкості системо важливих банків України показав, що в умовах кризи банки не завжди можуть протистояти впливу негативних факторів, результатом чого стало отримання великих збитків, що було спричинене неефективним менеджментом.

Протистояти кризовим явищам завдяки використанню методів контролінгу та ризик-менеджменту, в першу чергу, повинні системно важливі банки, які несуть за собою найбільший вплив на банківську систему країни, оскільки володіють найбільшою часткою активів. Але їх стійкість залежить і від центрального регулятора. Проблемі регулювання системно важливих банків в Україні регулятором приділялося недостатньо уваги, проте були проведені такі позитивні нововведення:

1. Створення в організаційній структурі НБУ Департаменту фінансової стабільності.
2. Закріплення в Законі України «Про банки і банківську діяльність» визначення терміну «системно важливий банк».
3. Затвердження постанови НБУ «Про порядок визначення системно важливих банків» № 86323 грудня 2014 року.
4. Проведення стрес-тестування найбільших банків України з метою виявлення необхідного рівня до капіталізації [77].

Отже, до основних інструментів, що можуть допомогти вирішити проблеми ефективного управління діяльністю банків, відносяться: ризик-менеджмент, що дозволяє оперативно визначати та прогнозувати вплив ризиків на результати діяльності фінансово-кредитної установи та впроваджувати необхідні заходи щодо уникнення чи мінімізації впливу негативних факторів; контролінг, завданням якого є координація, методична

та інформаційна підтримка процесу оперативного планування та бюджетування, порівняння фактичних та планових показників діяльності підприємства, аналіз відхилень, аналіз ефективності різних центрів, напрямків діяльності, а також продуктів та послуг, аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства; введення посиленого нагляду за системно утворюючими банками та періодичний моніторинг системно утворюючих банків шляхом оцінки їх стійкості, ймовірності дефолту та впливу такої події на банківську систему.

2.2 Оцінка фінансової стійкості АТ «ПУМБ»

Вагому роль у банківській системі України відіграє АТ «ПУМБ». Перший Український Міжнародний Банк (ПУМБ) – український комерційний банк, заснований у грудні 1991, з головним офісом у Києві. Діяльність банку зосереджена на комерційних, роздрібних та інвестиційно-банківських операціях. Всеукраїнська регіональна мережа ПУМБ нараховує 160 точок продажів, банк обслуговує 1,5 млн приватних та більше 20 тисяч корпоративних клієнтів. [78].

АТ «ПУМБ» здійснює банківську діяльність виключно в межах законодавства України на підставі банківської ліцензії та дозволу, виданих Національним банком України. Банк функціонує як універсальний банк, самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами операцій.

Проведемо аналіз Звіту про фінансовий стан АТ «ПУМБ» 2016-2018 рр., використовуючи дані додатків Б-Г (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

**Аналіз основних економічних показників діяльності АТ «ПУМБ»
за 2016-2018 рр. (тис. грн.)**

Показники	31 грудня 2016 р.	31 грудня 2017 р.	31 грудня 2018 р.	Відхилення 2018 / 2016 рр.	
				Тис. грн.	%
Активи					
Грошові кошти та їх еквіваленти	4056596	5840041	5851238	1794642	44,24
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку України	553926	582391	526649	-27277	-4,92
Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	2770711	23072	2868171	97460	3,52
Кошти в інших банках	863671	1909971	138142	-725529	-84,01
Кредити та заборгованість клієнтів	24486891	27462754	25629498	1142607	4,67
Цінні папери в портфелі банку на продаж	912270	3842080	400	-911870	-99,96
Інвестиційна нерухомість	127752	493933	693070	565318	442,51
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0	0	62	+62	x
Відстрочений податковий актив	495451	989194	1180287	684836	138,22
Основні засоби та нематеріальні активи	553798	655635	874239	320441	57,86
Інші активи	423312	564060	1192158	768846	181,63
Усього активів	35244378	42363131	38953914	3709536	10,53
Зобов'язання					
Кошти банків	5121681	3010965	1671132	-3450549	-67,37
Кошти клієнтів	18060830	25244246	31495398	13434568	74,39
Боргові цінні папери, емітовані банком	48605	2261961	63518	14913	30,68
Інші залучені кошти	6772668	7598698	519536	-6253132	-92,33
Резерви за зобов'язаннями	2166	0	0	-2166	-100,00
Інші зобов'язання	297411	423528	533066	235655	79,24
Субординований борг	2878258	1200030	1359540	-1518718	-52,77
Усього зобов'язань	33181619	39739428	35642190	2460571	7,42
Власний капітал					
Статутний капітал	4653206	4639121	7515616	2862410	61,51
Емісійні різниці	366604	366604	739926	373322	101,83
Незареєстровані внески до статутного капіталу	0	3135237	4664140	4664140	x
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-3486676	-6130282	-10225055	-6738379	193,26
Резервні та інші фонди банку	294047	294047	294048	1	0,00
Резерви переоцінки	235578	318976	323049	87471	37,13
Усього власного капіталу	2062759	2623703	3311724	1248965	60,55
Усього зобов'язань та власного капіталу	35244378	42363131	38953914	3709536	10,53

Джерело: сформовано автором на основі джерела [78]

Так, протягом 2016-2018 рр. у досліджених економічних показників роботи АТ «ПУМБ» сталися такі зміни: збільшилася величина активів банку

на 3709536 тис. грн. або на 10,53%, що сталося за рахунок зростання величини таких показників як: грошових активів та їх еквівалентів на 1794642 тис. грн. або на 44,24%; інших фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю на 97460 тис. грн. або на 3,52%; кредитів та заборгованості клієнтів на 1142607 тис. грн. або на 4,67%; інвестиційної нерухомості на 565318 тис. грн. або на 442,51%; дебіторської заборгованості щодо поточного податку на прибуток на 62 тис. грн.; відстроченого податкового активу на 684836 тис. грн. або на 138,22%; основних засобів та нематеріальних активів на 320441 тис. грн. або на 57,86% та інших активів на 768846 тис. грн. або на 181,63%. Також упродовж 2016-2018 рр. відбулося збільшення обсягу зобов'язань АТ «ПУМБ» на 2460571 тис. грн. або на 7,42% та зростання власного капіталу банку на 1248965 тис. грн. або на 60,55%.

Динаміка показників ліквідності АТ «ПУМБ» за 2016-2018 роки представлена на рис. 2.3.

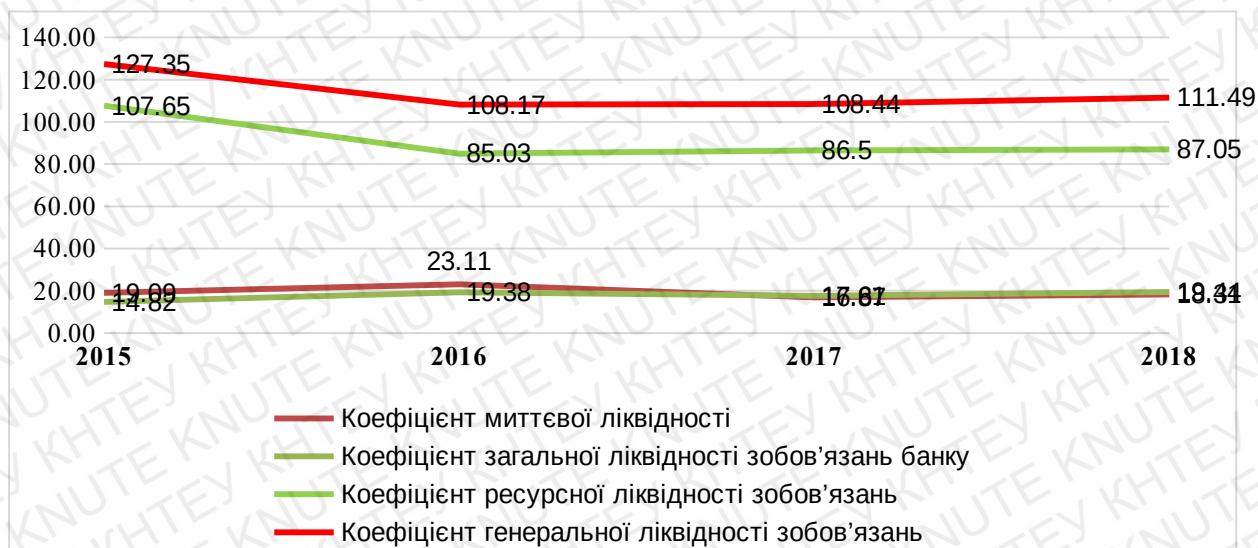

Рис. 2.3. Динаміка показників ліквідності АТ «ПУМБ» за 2016-2018 роки [78]

Зокрема, у 2016-2018 роках показники ліквідності мали як позитивну, так і негативну динаміку. Але оскільки показники ліквідності є низькими, а саме до 20% для генеральної та миттєвої ліквідностей та до 100% для інших показників ліквідності, то можна сказати, що людський фактор є більш

вирішальним у залежності між ліквідністю та прибутком (рис. 2.3). Незважаючи на досить великі можливості у сфері регулювання банківської системи та управлінні ліквідністю комерційного банку Україна досі стикається із проблемою виникнення криз у банківському секторі.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності показує можливість банку погашати «живими» грошми з коррахунків і каси зобов'язання за всіма депозитами. Упродовж 2015-2018 рр. спостерігаємо скорочення коефіцієнта миттєвої ліквідності на 15,86, що свідчить про зменшення можливості АТ «ПУМБ» миттєво віддавати депозити своїм клієнтам [78].

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань всіма активами. За 2015-2018 рр. коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань АТ «ПУМБ» зріс з 14,82 у 2015 р. до 19,44 у 2018 р., тобто на 4,62, що вказує на підвищення рівня можливості банку погашати свої зобов'язання за рахунок використання всіх своїх активів [78].

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань характеризує забезпечення дохідними активами банку його загальних зобов'язань і сповіщає про часткове погашення зобов'язань банку поверненнями дохідних активів. У 2018 р., порівняно з 2015 р., спостерігаємо стрімке скорочення коефіцієнта ресурсної ліквідності зобов'язань АТ «ПУМБ» на 20,6, що вказує на зменшення рівня забезпечення дохідними активами банку його загальних зобов'язань [78].

Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань розкриває здатність банку погашати зобов'язання високоліквідними активами та через продаж майна. Упродовж 2015-2018 рр. спостерігаємо зменшення коефіцієнта генеральної ліквідності АТ «ПУМБ», що вказує на скорочення рівня та можливості банку здійснювати погашення своїх поточних зобов'язань [78].

Рис. 2.3. Динаміка прибутку (збитку) в АТ «ПУМБ» за 2016-2018 роки в тис.грн [78]

Упродовж 2016-2019 рр. спостерігаємо позитивну динаміку фінансового результату від банківської діяльності АТ «ПУМБ». Протягом 2016-2019 рр. АТ «ПУМБ» здійснював прибуткову діяльність (чистий збиток банку у 2016 р., 310364 тис. грн., у 2017 р. 863776 тис. грн., у 2018 р. 1401114 тис. грн., а за 9 місяців 2019 року зріс до 2096371 тис. грн.). За останні чотири роки АТ «ПУМБ» показав позитивне збільшення динаміки прибутку, за 2016-2019 рр., загалом показник прибутку зріс на 1786607 тис.грн, це свідчить про позитивний вплив на фінансову стійкість банківської системи України.

Здійснення коректного та своєчасного управління ризиком ліквідності є передумовою для підтримки та відтворення довіри до банківської системи країни. Адже вплив дефіциту ліквідності як одного банку так і всієї системи є двостороннім, і знаходять відображення один в одному. І саме через це майже в усіх країнах світу питання управління ліквідністю приділяється особлива увага. Інструменти та показники впливу на ліквідність можуть різнитись. Тож однакових стандартів немає. Банк управляє структурою капіталу та відповідно змінює її з огляду на зміни в економічних умовах та характеристиках ризиків, пов'язаних з його діяльністю. Протягом 2017-2018 рр. з причин значної девальвації національної валюти та погіршення економічної ситуації в Україні рівень достатності капіталу як Банку, так і

всієї банківської системи України, значно зменшився. В 2016 році Банк повністю дотримався всіх зовнішніх встановлених вимог щодо капіталу.

Дотримання внутрішніх лімітів, встановлених Банком, відповідає стандартам ризику ліквідності, встановлених Національним банком України. Банк оцінює ліквідність, спираючись на певні коефіцієнти ліквідності, встановлені НБУ. Ліквідність, оцінена за допомогою відповідних нормативів ліквідності, встановлених НБУ (табл 2.16).

Таблиця 2.16

Нормативи ліквідності АТ «ПУМБ» упродовж 2016-2018 рр. [78]

Показники	31 грудня 2016 р.	31 грудня 2017 р.	31 грудня 2018 р.	Відхилення 2018 / 2016 рр.	
				Абс. відх.	%
Н4 «Норматив миттєвої ліквідності»	61,03	64,68	45,25	-15,78	-25,86
Н5 «Норматив поточної ліквідності»	134,69	123,09	180,29	45,60	33,86
Н6 «Норматив короткострокової ліквідності»	114,29	136,98	154,82	40,53	35,46

Отже, упродовж 2016-2018 рр. відбулося скорочення нормативу миттєвої ліквідності АТ «ПУМБ» на 15,78%, що свідчить про зменшення обсягів коштів в касі, залишків на рахунках ностро в банках та необтяжені депозитні сертифікати Національного банку, але мінімальний рівень нормативу миттєвої ліквідності банку відповідає нормативному значенню та більше 20%. У 2018 р., порівняно з 2016 р., норматив поточної ліквідності збільшився на 45,60%, що вказує на зростання обсягів коштів в касі, коштів на рахунках в інших банках, банківських металів, платіжних вимог до банку з кінцевим строком погашення до 31 дня і необтяжені державні облигації. За 2016-2018 рр. норматив короткострокової ліквідності відповідає нормативному значенню та зростає на 40,53%, що пов'язано із збільшенням коштів в касі, коштів на рахунках в інших банках, банківських металів, платіжних вимог до банку з кінцевим строком погашення до 1 року і необтяжених державних облигацій.[78]

Динаміка коефіцієнтів фінансової стабільності та платоспроможності банку наведена на рис. 2.4.

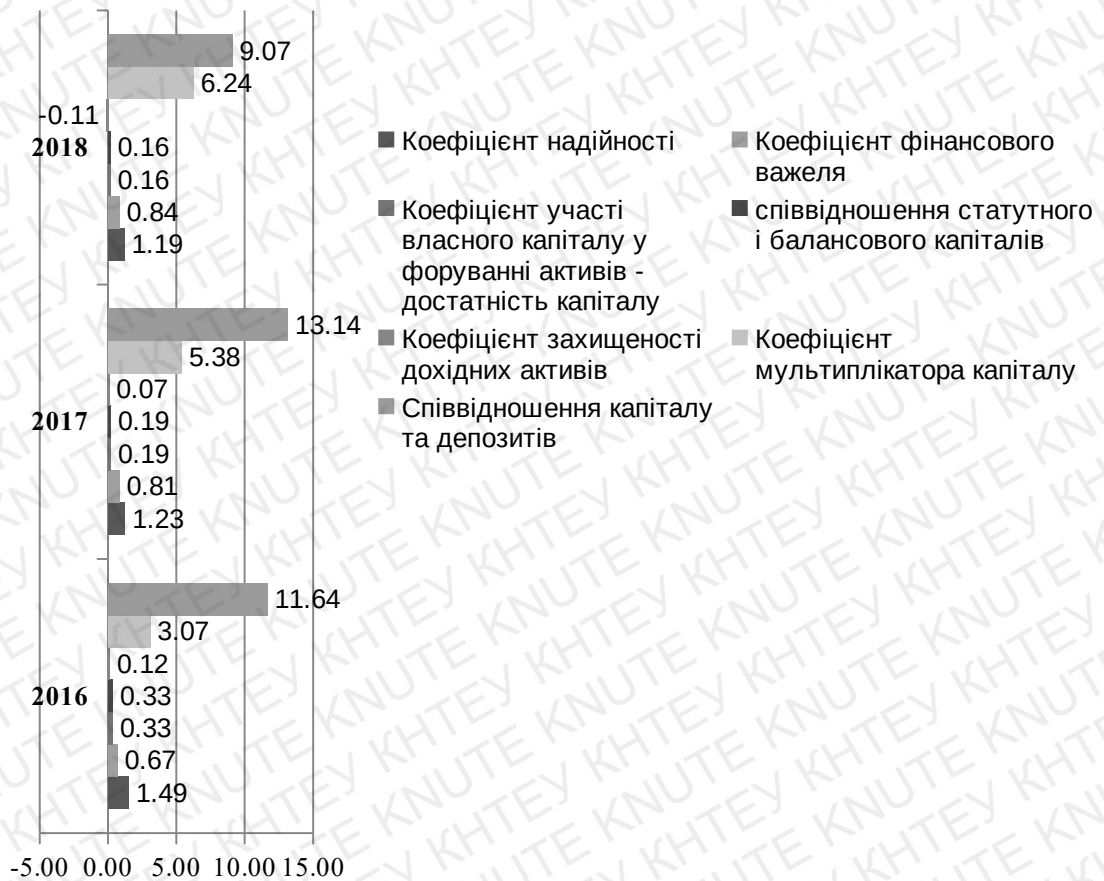

Рис. 2.4. Динаміка коефіцієнтів фінансової стабільності та платоспроможності АТ «ПУМБ» [78]

Коефіцієнт фінансового важеля, що розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку. За період з 01.01.2017 р. по 01.01.2019 р. значно коливався, причому станом на 01.01.2019 р. відносно 01.01.2018 року відбулося зростання на 0,03 пункти, але за період аналізу даний показник зріс на 0,17. Збільшення цього показника характеризує зростання активності банку на ринку позикового капіталу, що позитивно впливає на структуру його ресурсної бази. Що стосується аналізу показників фінансової стійкості банку, то слід зазначити, що вони дозволяють визначити позицію банку з точки зору її надійності, стабільності, забезпеченості, що є дуже важливим при його оцінці з боку НБУ, акціонерів, банків-контрагентів та клієнтів. Коефіцієнт надійності, що показує рівень стійкості банку стосовно кон'юнктурних змін на ринку, коливався нерівномірно за аналізований період, даний коефіцієнт станом на 01.01.2017 р. становив 1,49, а на

01.01.2018 р. зменшився до 1,23, а вже станом на 01.01.2019 р. становив – 1,19. Коливання цього показника свідчить про нестабільність рівня надійності банку і фінансової стійкості банку [78].

Зважаючи на те що, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів показує загальний рівень фінансування активів за рахунок власного капіталу, причому цей показник зменшився протягом 3 звітних дат на рівні. Значення цього показника повинно бути не меншим 0,04 що свідчить про нормальну структуру сформованих активів. Значення коефіцієнту захищеності власного капіталу за аналізований період мав тенденцію до зниження: на 01.01.2017 р. коефіцієнт становив 0,12, а на 01.01.2018 року значення цього показника встановилося на рівні 0,07, а станом на 01.01.2019 р. – -0,11 що свідчить про те, що обсяг доходних активів (чутливих до зміни процентних ставок) не завжди був захищений мобільним власним капіталом [78].

Оскільки, коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає ступінь покриття активів акціонерним капіталом. Чим вище його значення, тим менш стабільним є банк, але зростання цього коефіцієнта є фактором зростання прибутковості акціонерного капіталу. У зростанні даного коефіцієнта зацікавлені акціонери, оскільки прибуток нарабляється всім капіталом, включаючи і залучений, а дивіденди отримують лише акціонери. Станом на 01.01.2019 р. в порівнянні з 01.01.2017 р. коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу збільшився на 3,16 і становив 6,24, а станом на початок 2018 року в порівнянні з початком 2017 цей показник збільшився на 0,86 і становив 6,24. Отже, проаналізувавши все вище сказане, можемо зробити висновок, що хоч певні показники для оцінки фінансового стану банку зменшувалися чи збільшувалися не в оптимальну сторону, і за досліджуваний період стабільність банку дещо знизилася, проте фінансова стійкість банку достатньо забезпечена його капіталом, який може захищати банк від ймовірних ризикових втрат [78].

Таблиця 2.17

**Динаміка адекватності капіталу АТ «ПУМБ» за методикою Базель
I станом протягом 9 місяців 2019 року тис. грн. [78]**

	31 грудня 2018 року	30 вересня 2019 року (не аудований)	Відхилення
Капітал 1-го рівня			
Акціонерний капітал	3 294 492	3 294 492	0
Емісійний дохід	101 660	101 660	0
Резервний фонд	1 475 430	1 475 430	0
Нерозподілений прибуток	996 305	2 990 230	1993925
Всього капіталу 1-го рівня	5 867 887	7 861 812	1993925
Капітал 2-го рівня			
Резерви переоцінки активів	449 982	553 028	103046
Дозволений субординований борг	292 887		
Всього капіталу 2-го рівня	742 869	553 028	189841
Всього капіталу	6 610 756	8 414 840	1804084
Рівень адекватності капіталу на звітну дату			
Активи, зважені на ризик	37 650 032	39 309 457	1659425
Всього капіталу	6 610 756	8 414 840	1804084
Рівень адекватності капіталу (%)	17,56%	21,41%	3,85%

Банк зобов'язаний дотримуватися вимог до мінімального рівня капіталу, встановлених кредитними договорами, включаючи рівень достатності капіталу, розрахований на основі вимог Базельської угоди про капітал, як визначено у Звіті про міжнародну конвергенцію оцінки капіталу та стандартів з капіталу (оновлено у квітні 1998 року) та у Додатку до Базельської угоди про капітал, який ввів розгляд ринкових ризиків (оновлено

у листопаді 2005 року), яку зазвичай називають «Базель I». Банк дотримувався цих вимог. За 9 місяців 2019 року капітал зріс на 1804084 тис. грн., а рівень адекватності капіталу на 3,85% порівняно з 2018 роком.

Таблиця 2.18

Капіталізація капіталу банку АТ «ПУМБ»

Капіталізація (%)	2017	2018	2019	Відхилення
Власний капітал / Активи	10,5	12,7	15,2	4,7
Статутний капітал / Активи	7,1	6,6	6,6	-0,5

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційного сайту НБУ [77]

Норматив достатності капіталу АТ «ПУМБ» в 2019 році склав 15,2% при нормі не менш 10%. Рівень капіталізації АТ «ПУМБ» на 5,2% перевищує норматив. Це в черговий раз підтверджує ефективність бізнес-моделі АТ ПУМБ і здатність самостійно справлятися з кризовими явищами, спираючись на власні фінансові ресурси.

Підсумовуючи зазначимо, що АТ «ПУМБ» здійснює свою діяльність в умовах постійних економічних трансформацій. Швидка зміна умов функціонування, вплив зовнішнього середовища, необхідність внутрішніх перетворень зумовлюють постійне удосконалення банківської діяльності та управління нею. У свою чергу, рівень розвитку економіки значною мірою залежить від ліквідності та прибутковості банків. Банк є стабільним з тенденцією до збільшення показників фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Удосконалення методики оцінювання фінансової стійкості БСУ

Стабільність банківського сектору є основою стабільного економічного розвитку у кожній країні. На жаль, банківська система України виявилася найбільш вразливою до проявів економічної кризи, яку спричинили процеси глобалізації та її наслідків. За таких обставин особливої актуальності набувають питання удосконалення системи моніторингу фінансової стабільності банківської системи. Дослідженню проблем стійкості банківських установ, які акумулюють та перерозподіляють фінансові потоки, приймають участь в інвестиційному процесі та впливають на стан фінансового ринку в цілому, приділяється багато уваги як на вітчизняних, так і зарубіжних теренах. Такі проблеми у банківській сфері як криза неплатоспроможності багатьох банків, зниження довготермінових кредитних рейтингів низки найбільших за обсягом активів банків міжнародними рейтинговими агентствами, скорочення присутності банків з іноземним капіталом значно загострилися на тлі ускладнення макроекономічної ситуації у країні. У таких складних умовах необхідність діагностики фінансової стійкості банку стає особливо актуальною для банківських установ, що працюють на ринку України. Стабільне та результативне функціонування банківського сектору на всіх його рівнях є однією з важливих умов нарощення та збереження темпів зростання економіки, покращення показників рівня життя населення країни в цілому та кожного регіону зокрема. Забезпечення стабільності на макрорівні починається із забезпечення стабільного функціонування окремих банків, оскільки

виникнення проблем в одній або декількох банківських установах може викликати ланцюгову реакцію фінансових проблем у багатьох інших, підриваючи фінансову стійкість всієї банківської системи. А отже, діагностика фінансової стійкості банку є важливою передумовою для своєчасного запровадження комплексу попереджувальних заходів з метою поліпшення фінансового стану банку.

Проаналізувавши низку літературних джерел [18; 19, с. 163; 21, с. 4], нами зроблено типізацію інструментів моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку в залежності від методів, які використовуються для досягнення поставленої мети (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Інструменти моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку

Тип інструменту		Назва інструменту	Країна, що впроваджує	Рік впровадження
1. Рейтингові системи	1.1. Дистанційні моделі банківського нагляду	CAEL	США	1985
		PATROL	Італія	1993
		ORAP	Франція	1997
	1.2. Недистанційні моделі (внутрішні) банківського нагляду	CAMELS	США	1980
		BOPEC	США	1987
		CAMEO	США	1988
		PEARLS	США	1990
		CAMEL	Австрія	1995
		CAMELS	Україна	2002
		CAMEL	Росія	2008
2. Системи аналізу фінансових коефіцієнтів та однорідних груп	UBSS	США	1980	
	BAKIS	Німеччина	1997	
3. Системи комплексної оцінки ризиків	RATE	Велика Британія	1998	
	RAST	Нідерланди	1999	
4. Статистичні моделі раннього передбачення	4.1. Моделі передбачення зниження рейтингу	SEER rating	США	1993
		SCOR	США	1995
	4.2. Моделі передбачення збитків	SAABA	Франція	1997
	4.3. Статистичні моделі передбачення ймовірності банкрутства та строку до нього	SEER risk rank	США	1993
		Logit model	Австрія	2004
	Cox model	Австрія	2004	
5. Інструменти макро- та мікро-пруденційного аналізу	5.1. Системи індикаторів фінансової стійкості	FSIs	країни-члени МВФ	2006
	5.2. Системи стрес-тестування банку	Stress testing	країни-члени МВФ	2009

Джерело: власна розробка на основі джерел [18; 19, с. 163; 21, с. 4]

За допомогою систем аналізу фінансових коефіцієнтів та однорідних груп наглядовими за банками органами дистанційно здійснюється раннє виявлення ознак погіршення стану банку. Мінімальний набір індикаторів у системі в основному представлений групами показників, аналогічними до груп дистанційної рейтингової системи CAEL, тобто достатність капіталу, якість активів, доходи та ліквідність. Гранична межа кожного коефіцієнта, виходячи за яку банк підпадає під пильний нагляд контролюючих органів, може визначатися як на основі офіційно визнаних нормативів, так й емпіричним шляхом. Аналіз порівняння фактичних значень коефіцієнтів із допустимими дозволяє виявити причини появи відхилень та прийняти відповідні управлінські рішення.

Відомою у світі системою аналізу фінансових коефіцієнтів є електронна інформаційна система банківського нагляду дистанційного типу BAKIS [32, с. 52], база мікроекономічних даних якої складається з показників окремих установ і банківських груп та описують стан ліквідності, доходів, активів та зобов'язань. Представники контролюючого органу порівнюють фактичні дані 47 коефіцієнтів досліджуваного банку, що характеризують рентабельність та фактори ризиків, із аналогічними даними показників банків однорідних груп. В результаті порівняння банк відносять до однієї з п'яти категорій, кожна з яких характеризує вірогідність настання критичної події (наприклад, втрати великої частини капіталу). Завдання системи полягає у швидкій оцінці фінансового стану банку, ранньому виявленні тенденцій у зміні рівня ризиків, нагляді за розвитком банківського сектору в цілому та банківських груп зокрема.

Єдина система банківського нагляду за показниками UBSS [41, с. 43] на основі даних квартальної фінансової звітності дозволяла розрахувати коефіцієнти по кожному банку. Результати розрахунків порівнювалися з даними банків однієї групи, споріднених за критерієм обсягу активів. До набору показників системи UBSS включалося чотири основні (капітал першого рівня, чистий дохід, чисті ліквідні активи, сума прострочених й

непрацюючих кредитів, по яких припинено нарахування відсотків) та два додаткові (зростання активів за останні чотири квартали та процентні витрати по поточним зобов'язаннями – для банків; грошовий потік та подвійний обсяг левереджу – для банківських холдингових й материнських компаній) показники. Підсумковою оцінкою виступав сумарний показник набраних банком рангів, які визначалися всередині кожної групи шляхом ранжування від найкращого до найгіршого. Якщо банк набрав найбільш високе значення, тобто був найгіршим у своїй групі, то він підлягав подальшій перевірці. Згодом ця система була витіснена системою FIMS.

Система RATE [29, с. 78], що використовується наглядовими органами для моніторингу окремої банківської установи на основі систематичної оцінки ризиків, включає в себе вісім етапів. Одним з етапів є попередня оцінка ризику, яка передбачає дослідження дев'яти факторів (CAMELBCOM): капітал, активи, ринковий ризик, дохідність, зобов'язання, бізнес, фактори контролю, організації та менеджменту. Застосування цієї системи вимагає тісної співпраці всіх підрозділів банку із представниками контролюючого органу. Підсумкова оцінка банку, яка вказує на рівень та напрям здійснення бізнесу й управління ризиками, хоча публічно й не розголошується, обговорюється з керівництвом банку для внесення відповідних змін у регулювання банку.

Оцінка фінансової стійкості банків за допомогою розглянутих нами вище методик ґрунтується на дослідженні поточних або ретроспективних даних фінансової звітності. Якщо завдання аналітика полягає не лише у діагностиці поточного стану банку, але й в оцінці його майбутнього стану, застосовують статистичні моделі раннього передбачення. Потреба у статистичних економіко-математичних моделях обумовлюється бурхливим розвитком фінансового ринку та постійною мінливістю умов функціонування фінансових інститутів. Використання цих моделей дозволяє визначити ступінь стійкості банку у майбутньому та часу до настання несприятливого стану [45, с. 98].

Інструментарій системи SEER представлений двома незалежними моделями: SEER rating (для розрахунку очікуваного рейтингу) та SEER risk rank (для розрахунку ймовірності банкрутства). Моделі можуть бути віднесені відповідно до моделей передбачення зниження рейтингу та передбачення ймовірності банкрутства. Модель передбачення банкрутства, що побудована за допомогою методу логістичної регресії, дає можливість спрогнозувати ймовірність погіршення стану за 2 роки.

Статистична система рейтингу CAMELS дистанційного типу SCOR [60, с. 215] дозволяє передбачити погіршення фінансового стану банку порівняно із результатами попередньої недистанційної перевірки. Розробники мали на меті нівелювати недоліки попередньої дистанційної системи CAEL, а саме: відсутність оцінки якості управління та складну систему вагових коефіцієнтів, які не дозволяли досліднику визначити показники, що вплинули на формування низького рейтингу. Система SCOR побудована за допомогою використання логістичної моделі та дозволяє передбачити зниження рейтингу у часі від 16 до 18 місяців, але найбільш точні результати дає у часовому проміжку від 4 до 6 місяців. Принципова відмінність між SCOR та SEER полягає у тому, що, окрім показників, що належать до груп компонентів системи CAEL, SEER враховує показники рейтингів UBSS та CAMEL.

Довідкова система банківського аналізу SAABA [77] для фінансового аналізу банківських установ дозволяє передбачити обсяг ймовірних майбутніх збитків від кредитної діяльності, враховуючи якість портфелю, позичальників та можливості фінансування з різних джерел. Автоматизований програмний засіб використовує дані з двадцяти п'яти різних баз даних, на основі яких враховуються різні аспекти банківських ризиків та факторів впливу.

Стрес-тестування передбачає використання низки методів, що застосовуються для оцінки вразливості портфеля банку до основних змін у макроекономічному середовищі або виняткової, але правдоподібної події.

«Основним завданням за результатами стрес-тестування є підготовка упереджувальних стратегічних й тактичних заходів, які дозволять врегулювати проблемні або напружені ситуації, що можуть виникнути в майбутньому, та послабити вплив різних ризиків на діяльність банків» [38, с. 103]. Міжнародний валютний фонд [42, с. 98] розрізняє три методи стрес-тестування: 1) аналіз чутливості, метою якого є визначення реакції банківських портфелів на зміни у відповідних економічних змінних, таких як, наприклад, процентні ставки та обмінні курси; 2) сценарний аналіз, метою якого є оцінка стійкості фінансового інституту та фінансової системи до виняткового, але ймовірного сценарію (оптимістичного або песимістичного); 3) аналіз «поширення інфекції», метою якого є визначення впливу потрясінь від індивідуальних ризиків на всю фінансову систему в цілому.

У вітчизняній практиці [52, с. 93] застосовуються лише два з зазначених вище методів здійснення стрес-тестування: сценарний аналіз та аналіз чутливості. Системи індикаторів фінансової стійкості та системи стрес-тестування банку хоча є різними, але виступають взаємодоповнюючими підходами до оцінки ризиків фінансової стійкості. Системи індикаторів фінансової стійкості можуть використовуватися перед застосуванням стрес-тестів з метою виявлення слабких місць для подальшого їх детального вивчення. Вони допомагають здійснювати постійний безперервний моніторинг за діяльністю та поточним станом банку. Стрес-тестування має перспективний характер та дає можливість оцінити збитки, яких може зазнати банківська установа в разі негативного впливу, спричиненого настанням незапланованої ситуації. Результати стрес-тестувань можуть стати також індикатором чутливості показників фінансової стійкості до різноманітних змін зовнішнього середовища, таких, наприклад, як інституційні та правові. На нашу думку, в умовах уповільнення темпів зростання економіки, високих валютних ризиків та частих випадках банкрутства банків, застосування стрес-тестів має бути обов'язковою частиною нагляду не лише зі сторони Національного банку, але й

безпосередньо самих банківських установ. Оцінка рівня значимості застосовуваних інструментів моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Оцінка рівня значимості систем моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку [60, с. 155]

Тип системи моніторингу		Оцінка поточного фінансового стану	Прогнозування фінансового стану	Використання кількісного аналізу та статистичних моделей	Використання якісних оцінок	Особливий акцент на категорії ризику	Зв'язок з формальними наглядовими діями
1. Рейтингові системи нагляду	1.1. Дистанційні	***	*	*	***	*	***
	1.2. Не дистанційні (внутрішні)	***	*	**	**	**	*
2. Системи аналізу фінансових коефіцієнтів та однорідних груп		***	*	***	*	**	*
3. Системи комплексної оцінки банківських ризиків		***	**	**	**	***	***
4. Статистичні моделі		**	***	***	*	**	*

Примітка: три зірочки (***) – високий рівень значимості; дві зірочки (**) – середній рівень значимості; одна зірочка (*) – низький рівень значимості

Тобто, в залежності від наявної інформації та поставленої мети, дослідником обирається необхідний для здійснення оцінки інструмент. В результаті дослідження інструментарію моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку, їх переваг та недоліків, нами виявлено, що їх застосування в основному не передбачає врахування впливу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища функціонування банку. Тому нами здійснена спроба удосконалення інструментарію оцінки фінансової стійкості банку за умов обмеженості даних реальних економічних умов на основі застосування одного з методів економіко-математичного моделювання.

Відповідно до інструкцій та рекомендацій НБУ банки розраховують кредитний, валютний, процентний, операційний ризики та ризик ліквідності.

Саме про такі ризики є інформація у річних звітах банках (у примітках до фінансової звітності). Тому доцільно удосконалити оцінювання фінансової стійкості банків шляхом введення стандартів ризику, до яких включити такі показники оцінювання:

- P1 – співвідношення географічної концентрації зобов'язань до географічної концентрації активів, %
- P2 – співвідношення монетарних зобов'язань до монетарних активів, %
- P3 – співвідношення середньої (у розрізі валют) ефективної ставки за зобов'язаннями до середньої (у розрізі валют) ефективної ставки за активами, %
- P4 – співвідношення зобов'язань і активів, % - P5 – частка інших адміністративних та операційних витрат у загальному обсязі витрат банку, %.

Запропоновані показники для оцінювання ризику під час визначення фінансової стійкості банку будуть простими щодо їхнього розрахунку та інтерпретації, відображатимуть поточний рівень ризиковості діяльності банку, дозволять врахувати ризики під час оцінювання фінансової стійкості банку, не потребують додаткового збору даних, адже інформація для їхнього обчислення знаходиться в річних звітах банків. (табл.3.3)

Таблиця 3.3

Рекомендовані стандарти ризику для оцінювання фінансової стійкості банку

Стандарти ризику	Умовні позначення	Формула розрахунку	Інтервали оцінювання відповідно до бальної оцінки		
			3 бали	2 бали	1 бал
Співвідношення географічної концентрації зобов'язань до географічної концентрації активів	P1	Зобов'язання в Україні/ Активи в Україні * 100%	Більше 80%	Від 50% до 80%	Менше 50%
Співвідношення монетарних зобов'язань до монетарних активів	P2	Монетарні зобов'язання в іноземній валюті /Монетарні активи в іноземній валюті * 100%	Від 50% до 70%	40-50% та 70-80%	Більше 80% та менше 40%

Продвження таблиці 3.3					
Співвідношення середньої (у розрізі валют) ефективної ставки за зобов'язаннями до середньої (у розрізі валют) ефективної ставки за активами	P3	$\frac{\sum \text{Ефективні ставки за зобов'язаннями } N}{\sum \text{Ефективні ставки за активами } K} * 100\%$	Більше 50%	30- 50%	Менше 30%
Співвідношення зобов'язань і активів	P4	Зобов'язання/ Активи * 100%	85-95%	80-85% та 95-100%	Більше 100% Менше 80%
Частка інших адміністративних та операційних витрат у загальному обсязі витрат банку	P5	Інші адміністративні та операційні витрати/ Всього витрат * 100%	Менше 15%	15-20%	Більше 20%

Примітки: N – кількість використаних при розрахунку ефективних ставок за зобов'язаннями, од.; K – кількість використаних при розрахунку ефективних ставок за активами, од. Джерело: запропоновано автором на підставі джерела [65]

За стандартами ризику доцільно розраховувати сумарну оцінку, щоб виявити рівень ризиковості діяльності банку та вплив чинників ризику, що може змінити поточну фінансову стійкість банку. Пропонований підхід до інтерпретації результатів оцінювання стандартів ризику наведено в табл. 3.4

Таблиця 3.4

Інтерпретації результатів оцінювання стандартів ризику банку

[65]

Бальна оцінка	Ймовірність втрати поточного рівня фінансової стійкості	Рекомендовані дії
1-5 балів	Висока	Доцільно удосконалити управління ризиками, вжити заходів щодо зміцнення фінансової стійкості, особливо із врахуванням проблемних напрямів діяльності банку
6-9 балів	Середня	Доцільно удосконалити моніторинг ризиків та пришвидшити оперативне реагування на їхній вплив, вжити заходів щодо зміцнення фінансової стійкості банку з метою зниження негативного впливу чинників ризику

Продовження таблиці 3.4		
10-15 балів	Низька	На поточний час вплив чинників ризику на фінансову стійкість банку є незначним, необхідно моніторити зміни у чинниках впливу та їхніх наслідках

Джерело: запропоновано автором на підставі джерела [65]

Згідно визначених методів аналізу банківської діяльності визначено, що не всі вони є досконалими. Тому з метою розширення інформації про надійність банку, запропоновано додаткові показники оцінки фінансової стійкості банку – стандарти ризику, групу яких рекомендовано оцінювати окремо і вносити корективи у поточний рівень фінансової стійкості банків та у рекомендовані заходи щодо її забезпечення.

Пропоновані показники для оцінювання ризику під час визначення фінансової стійкості банку будуть простими щодо їхнього розрахунку та інтерпретації, відображатимуть поточний рівень ризиковості діяльності банку, дозволять врахувати ризики під час оцінювання фінансової стійкості банку, не потребують додаткового збору даних, адже інформація для їхнього обчислення знаходиться в річних звітах банків.

Оцінювання фінансової стійкості банків є необхідним етапом моніторингу діяльності банків як їхнім керівництвом, потенційними клієнтами, так і НБУ загалом. Тому якісна та проста методика оцінювання фінансової стійкості банку, яка також враховуватиме вплив чинників ризику дозволить підвищити ефективність рішень щодо управління, співпраці, нагляду за діяльністю банку.

3.2. Напрями зміцнення фінансової стійкості банківської системи України

В умовах трансформаційних змін в економіці України та в контексті мобілізації світового господарства питання капіталізації банківської системи

та проблем, пов'язаних з нею, потребують поглибленого вивчення з метою підвищення її рівня до потреб розвитку економіки країни. Проблема підвищення капіталізації банків може бути розв'язана за умови прискорення ринкових перетворень в економіці, підвищення її ефективності, оздоровлення державних фінансів, зростання прибутковості банківських операцій [46, с. 308].

На даний час розвиток банківської системи України залежить від подолання кризових явищ і вирішення основних проблем, що є стримуючими факторами кредитування реального сектору економіки, серед яких виділяємо недостатній рівень капіталізації банківських установ.

Отже, перший напрям зміцнення фінансової стійкості банківської системи України – це підвищення капіталізації банківських установ. Капіталізація пов'язана із стабільністю функціонування банківського сектору, що відображає спроможність банків виконувати свої фінансові зобов'язання – з точки зору можливості надання кредиту, тобто повноцінно здійснювати функцію фінансового посередництва на ринку.

Рівень капіталізації банківської системи є визначальним фактором стану розвитку економіки, а високий рівень капіталізації банківських установ є основою зміцнення банківської системи України в цілому, підвищення надійності, стійкості, платоспроможності банківських установ зокрема.

На кредитному ринку України іноземні банківські установи знаходяться у вигіднішому становищі порівняно з вітчизняними банками через наявність капіталу материнських банків, що забезпечило їх фінансову стійкість в кризовий період, зростанню конкуренції між ними заважає, перш за все, недостатній рівень капіталізації вітчизняного банківського сектору. Однак, не виправдались очікування щодо зниження вартості банківських послуг з приходом іноземного банківського капіталу на кредитний ринок України, що є важливим стримуючим чинником поліпшення кредитного забезпечення реального сектору економіки.

Другий напрям зміцнення фінансової стійкості банківської системи України – це підвищення інвестиційної привабливості банківської системи України.

Останнім часом роль іноземного капіталу в українській банківській системі в цілому зростала, відбувалося підвищення рівня концентрації капіталу у банках, які в Україні повністю або частково належали іноземцям. Посилення ролі іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі відбувалося на тлі скорочення загальної чисельності комерційних банків в Україні. Зростання частки іноземного капіталу в сукупному статутному капіталі банківської системи України відбувалося переважно за рахунок експансії російських банків. Фахівці Асоціації українських банків України зазначають, що зростання іноземного капіталу провокує певні фрагментарні процеси, які заважають подальшому розвитку банківського сектора України, при цьому експерти визначають внутрішні причини функціональної зниження фінансової стійкості за кожним фрагментом банківської системи України (табл. 3.5.)

Таблиця 3.5

Внутрішні причини зниження фінансової стійкості банківського сектору [72, с. 15]

Банки з українським капіталом	Банки з іноземним капіталом
<ul style="list-style-type: none"> - неякісні кредитні портфелі банків через втручання органів влади в кредитну політику банків з метою розв'язання поточних фінансових проблем бюджету; - невизначеність державної політики щодо подолання економічної кризи та нез'ясованість ролі державних банків в економічних процесах. 	<ul style="list-style-type: none"> - невідповідність їх присутності в Україні стратегічним цілям; - технологічна неспроможність кредитувати вітчизняну економіку; - проблеми з фондуванням від материнських банків.

Оцінка впливу іноземного капіталу в банківській системі на розвиток економіки України відрізняються різними підходами. Так, С. В. Вожжов [23, с. 17], окрім чинників корисності розширення допуску іноземного капіталу до вітчизняної банківської системи, відмічає, що його прихід несе серйозні

загрози не лише для розвитку ринку банківських послуг, а й для вітчизняної економіки в цілому. Йдеться про ризики «залежного розвитку», загрозу обвальної глобалізації, втрати економічного суверенітету тощо.

Одним із негативних наслідків функціонування банків із іноземним капіталом є наявність прикладів «відмежування материнських банків від проблем своїх дочірніх структур у випадках настання критичної ситуації з такими структурами в інших країнах. Відмежування може мати різні причини, але результати для нас завжди будуть негативними» [32, с. 211].

Загострення конкуренції з боку іноземних банків на вітчизняному ринку має суперечливий вплив на розвиток банківського сектору. З одного боку, іноземні інвестиції в банківській системі важливі з погляду надходжень додаткових фінансових ресурсів, нових банківських технологій, підтримки конкуренції між банками тощо. З іншого боку, прихід в Україну іноземних філій, діяльність яких регулюється розміром капіталу материнського банку, ставить іноземні банківські установи у заздалегідь вигідніше становище, і українські банки не можуть скласти їм адекватну конкуренцію. Так, активи та капітал усієї банківської системи України є меншими від середнього європейського банку [41, с. 218].

Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України не принесли позитивних очікувань щодо спрямування його в пріоритетні для України галузі економіки, тому вся надія на підвищення рівня концентрації вітчизняного банківського капіталу. Одним із підходів до нарощення капіталу банків є консолідація капіталу в результаті злиття та поглинання банків, стратегія яких є апробованою банківськими системами більшості країн із розвинутою ринковою економікою. Підвищенню капіталізації банківської системи України заважають жорсткі вимоги до мінімального обсягу капіталу банків, що не дають змоги приходу на ринок новим вітчизняним банкам; небажання використовувати об'єднання і злиття через втрату впливу на прийняття рішень; нерозвиненість фондового ринку стримує інвесторів вкладати кошти в капітал.

Третій напрям зміцнення фінансової стійкості банківської системи - це зростання довіри населення до банківської системи, це є непрямий напрям зміцнення, але не менш важливий.

Голова Ради НБУ Б.Данилишин підкреслює, що «...проблема довіри є центральною у розвитку банківського сектору. Ефективність його функціонування залежна від рівня довіри до нього співвітчизників. Тут природній ланцюг: нема довіри – нема клієнта – нема економічного зростання – нема достойного життя. На жаль, довіра вкладників була значною мірою зруйнована. Як наслідок, втрачено важливий ресурс кредитування за умови браку інвестицій»

У зв'язку з цим розробка та впровадження конкретних практичних заходів, спрямованих на відновлення довіри до вітчизняної банківської системи, є необхідною умовою зміцнення стійкості банківського сектору, а також підвищення ролі фінансово-кредитної системи в стимулюванні збалансованого розвитку всіх галузей економіки.

Тому пропонуємо вжити низку наступних заходів для підвищення довіри населення до банківської системи:

- визначити та зобов'язати банки дотримуватися стандартів інформації, яка має надаватися банком клієнту за тими чи іншими послугами, а також про діяльність банку. Визначити чіткий перелік інформації щодо умов банківських послуг, з якою клієнт має бути ознайомлений під підпис, а також перелік інформації, яку банк має оприлюднювати про свою діяльність (у звітах і на сайті банку). Стандарти мають бути визначені і щодо розміру шрифту інформаційних листів та угод, розмір якого не має бути меншим за 12 шрифт. У зв'язку з цим необхідним є продовження роботи щодо наближення стандартів банківського бізнесу до “Міжнародних стандартів корпоративного управління”
- рекомендувати банкам вживати достатніх заходів щодо підвищення безпеки в банківському бізнесі: забезпечення охорони банкоматів;

придбання банкоматів із більшим ступенем захищеності; технічне укріплення відділень банків, забезпечення їх охороною; використання більш досконалих систем захисту електронних платежів тощо

- зосередити увагу банків на тих критеріях довіри, на які найбільше звертають увагу клієнти при виборі банку (якість послуг і обслуговування клієнтів, процентні ставки, історія банку, розмір банку) та нецінових інструментах конкуренції;
- посилити увагу банків до своєї репутації в ЗМІ та щодо формування позитивного іміджу
- здійснювати аналіз випадків непартнерської практики у відносинах “банк – клієнт” і надавати рекомендації щодо усунення прорахунків і покращення обслуговування клієнтів;

Четвертий напрям зміцнення — це удосконалення нормативно-правової бази відповідно до вимог Базельського комітету та наблизить Україну до європейських стандартів. На нашу думку впровадження нового показника ліквідності для банків NSFR (Net Stable Funding Ratio - коефіцієнт чистого стабільного фінансування) є доцільним для банківської системи України.

Як зазначається, основна мета нового показника ліквідності – сприяння фінансуванню банками своєї діяльності зі стабільних джерел та запобігання надмірній невідповідності строків погашення між активами та пасивами.

NSFR установлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування банку для задоволення фінансових потреб протягом року як під час нормальних, так і стресових умов.

Також доцільне удосконалення нормативно-правової бази для підвищення фінансової стійкості банківської системи України в аспекті системи гарантування вкладів, а саме:

- розширення кола застрахованих осіб, а саме підприємців та юридичних осіб, що дасть змогу збільшити надходження до Фонду;

- посилення функціоналу щодо мінімізації ризиків та завчасного виявлення загроз для фінансової стійкості банківських установ;
- збільшення гарантованої суми вкладу, наразі розмір гарантованої суми вкладу в Україні є одним із найнижчих у Європі, перебуває на рівні бідних країн третього світу і не відповідає нормам ЄС.

Отже, проблемами вітчизняної банківської системи є підтримка її стабільності, надійності та ефективності, завдяки чому банки можуть виконувати свої функції із забезпечення економіки достатнім обсягом фінансових ресурсів. Основою зміцнення банківської системи України є забезпечення високого рівня капіталізації, яку визначають, як вартісну оцінку капіталу банківської установи, що відображає спроможність банків виконувати свої фінансові зобов'язання з точки зору можливості надання кредиту. Однак, зниження рівня капіталізації та невідповідність потребам економічного зростання спонукають до пошуку напрямків підвищення ефективності функціонування вітчизняного банківського капіталу шляхом забезпечення стабільності нормативної бази регулятора, вдосконалення механізмів рефінансування банківських установ та існуючої системи резервування ними коштів; регулювання банківської діяльності з метою мінімізації кредитних ризиків; удосконалення діяльності валютного і підвищення ролі фондового ринку; розробки заходів, спрямованих на припинення впливу депозитів і мобілізацію нових залучених коштів в банківських установах; запровадження механізму докапіталізації найбільших банківських установ; продовження дій щодо виходу з кредитного ринку неплатоспроможних банківських установ.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

1. Фінансова стійкість банківської системи відіграє ключову роль у забезпеченні стрімкого зростання економіки країни. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки забезпечення фінансової стійкості є актуальною проблемою, позаяк банківська система функціонує в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та фінансовою нестабільністю. Сучасний стан та тенденції банківської системи відображають рівень її фінансової стійкості та стабільності. Забезпечення фінансової стійкості та стабільності банківської системи дають змогу підвищити її інвестиційну привабливість та прискорити темпи розвитку.

2. Фінансова стійкість банківської системи України була проаналізована на основі таких показників як якість активів, зобов'язань, капіталу, та прибутку. Чисті активи сектору за 3 квартали 2019 року зросли на 1.2% до 1.36 трлн. грн. У їхній структурі найістотніше зменшилися вкладення державних банків в облігації внутрішньої державної позики та депозитні сертифікати, а збільшилися залишки готівки, коштів на рахунках в НБУ та інших банках. За 3 квартали 2019 року зобов'язання банків зменшились на 3,2% і на кінець періоду становили 1.19 трлн. грн. Загалом частка населення та бізнесу у зобов'язаннях підвищилась на 1.6% порівняно з 2018 роком і становить 81.8% від усіх зобов'язань. Прибуток банківського сектору в 2019 році становить 48.4 млрд. грн. – це у 4.4 раза більше, ніж в 2018 році. Понад половину прибутку сектору сформував АТ «Приватбанк». Із 76 діючих банків прибутковими було 66 установ. У 2019 році операційні доходи банків зросли на 41.7% порівняно з 2018 роком, а операційні витрати – лише на 10.7%. Відтак операційний прибуток до формування резервів збільшився на 89.1%, а операційна ефективність залишалася високою: CIR (співвідношення операційних витрат до операційних доходів) сектору

становив 47.1%. Відбулося зростання чистого процентного доходу на 20,2% більше ніж у 2018 році та збільшення чистого комісійного доходу на 17,4% завдяки стрімкому розвитку споживчого кредитування та безготівкових операцій з населенням. Крім того, у високі показники сектору вагому частку вніс прибуток від торгових операцій державних банків, зокрема від валютної переоцінки. Відрахування банків в резерви за одне півріччя 2019 року становили 6.4 млрд. грн., а це на 31,2% менше ніж у 2018 році і були переважно сформовані державними банками (крім АТ «Приватбанк»).

За 2019 рік обсяг кредитів наданих як фізичним, так і юридичним особам збільшився у порівнянні з попереднім роком. Так, станом на 01.01.2019 р. кредити фізичним особам становили 196,63 млрд. грн., для юридичних осіб цей показник складав 919,05 млрд. грн. (проти 170,94 млрд. грн. 870,30 млрд. грн. на початок 2018 року). Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зріс на 8,6%, юридичним особам – на 2,7% у порівнянні з початком 2018 року. Варто відзначити, що низька якість активів – головний фактор збитковості банків упродовж 2016-2018 рр. Зменшення відрахувань до резервів дало змогу банкам поліпшити фінансовий результат і вийти на прибуток у травні 2019 року, уперше за багато місяців. Прибутки по системі поки що дуже волатильні через те, що окремі великі банки формують резерви під проблемні кредити, перебуваючи на останньому етапі цього процесу.

3.Вагому роль у банківській системі України відіграє АТ «ПУМБ». Так, протягом 2016-2018 рр. у досліджених економічних показників роботи АТ «ПУМБ» сталися такі зміни: збільшилася величина активів банку на 3709536 тис. грн. або на 10,53%, що сталося за рахунок зростання величини таких показників як: грошових активів та їх еквівалентів на 1794642 тис. грн. або на 44,24%; інших фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю на 97460 тис. грн. або на 3,52%; кредитів та заборгованості клієнтів на 1142607 тис. грн. або на 4,67%; інвестиційної нерухомості на 565318 тис. грн. або на 442,51%; дебіторської заборгованості щодо поточного податку на прибуток на 62 тис. грн.; відстроченого податкового активу на 684836 тис.

грн. або на 138,22%; основних засобів та нематеріальних активів на 320441 тис. грн. або на 57,86% та інших активів на 768846 тис. грн. або на 181,63%. Також упродовж 2016-2018 рр. відбулося збільшення обсягу зобов'язань АТ «ПУМБ» на 2460571 тис. грн. або на 7,42% та зростання власного капіталу банку на 1248965 тис. грн. або на 60,55%.

З огляду на аналіз фінансової стійкості банківської системи за 2019 рік можна зробити висновок, що, банківська система є фінансово стійкою, тенденція є стабільно зростаюча, якщо показники якості активів, капіталу та прибутку будуть збільшуватися з таким темпом як у 2019 році то Україна зможе подолати кризове становище.

4. Запропоновано групування інструментів моніторингу та оцінки фінансової стійкості банківської установи в умовах обмеженості інформації із урахуванням існуючого вітчизняного й зарубіжного досвіду минулих років та новітніх сучасних методів, із використанням достовірної реальної інформації та сукупності показників, що характеризують важливі аспекти діяльності банку як ззовні, так і зсередини. Групування інструментів має високу здатність до коректного передбачення ступеню фінансової стійкості банку та є апробованою на реальних мікро- та макроекономічних даних як для фінансово стійких банків, так і банків, у яких виявлені ознаки втрати фінансової стійкості. Зазначено, що основою зміцнення банківської системи України є забезпечення високого рівня капіталізації, яку визначають, як вартісну оцінку капіталу банківської установи, що відображає спроможність банків виконувати свої фінансові зобов'язання з точки зору можливості надання кредиту.

5. На даний час розвиток банківської системи України залежить від подолання кризових явищ і вирішення основних проблем, що є стримуючими факторами кредитування реального сектору економіки, серед яких виділяємо недостатній рівень капіталізації банківських установ. Зокрема, перший напрям зміцнення фінансової стійкості банківської системи України – це підвищення капіталізації банківських установ. Другий напрям зміцнення

фінансової стійкості банківської системи України – це підвищення інвестиційної привабливості банківської системи України. Останнім часом роль іноземного капіталу в українській банківській системі в цілому зростала, відбувалося підвищення рівня концентрації капіталу у банках, які в Україні повністю або частково належали іноземцям. Посилення ролі іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі відбувалося на тлі скорочення загальної чисельності комерційних банків в Україні. Третій напрям зміцнення фінансової стійкості банківської системи - це зростання довіри населення до банківської системи, це є непрямий напрям зміцнення, але не менш важливий. Четвертий напрям зміцнення — це удосконалення нормативно правової бази відповідно до вимог Базельського комітету та наблизитися до європейських стандартів, та розширення нормативно-правової бази для підвищення фінансової стійкості банківської системи України в аспекті системи гарантування вкладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2012 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. – № 13-14, № 15-16, № 17. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679 XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
5. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121-14 (зі змінами та доповненнями – остання редакція від 16.10.2011).
6. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2014 № 4452-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, № 50, ст. 564. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>
7. Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України : Постанова НБУ від 21.04.2016 № 277. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0277500-16>
8. Про заставу : Закон України від 02.10.92 № 2654-XII (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>
9. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу: Постанова НБУ від 17.08.2012 № 346 (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>
10. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 16, ст.68 (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>

11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму від 28.11.2002 № 249-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 1, ст. 2. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249-15>

12. Про основи національної безпеки України від 19.06.2003 № 964-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст. 351. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

13. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління НБУ від 28.08.2001 № 368. Національний банк України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

14. Методичні вказівки Національного банку України з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104. Національний банк України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

15. Про затвердження Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам: Постанова НБУ від 17.06.2004 № 270. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0885-04>

16. Адаменко С. І. Характеристика та класифікація загроз у банківській системі України. Стратегічна панорама. 2004. № 4. С. 48–52.

17. Барановський О.І. Стійкість банківської системи України. Фінанси України. 2007. № 9. С. 75–87.

18. Безвух С. В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975). URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4650>

19. Благун І. Місце банківської системи в соціально-економічній системі України. Вісник Хмельницького національного університету 2014, № 6, Т. 1. С. 162-165.

20. Бурденко І. М. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку: монографія; за заг. ред. Ю.С.Серпенінової. Суми : Університетська книга. 2011.–136 с.
21. Васюренко О. В. Збалансованість структури зобов'язань банку як фактор забезпечення ефективності кредитних операцій. Банківська справа. 2004. № 3. С. 3–10.
22. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи. Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2011. № 2. С. 41–44.
23. Вожжов С.В. Економічна сутність банківської ліквідності. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 109/2010. Серія: Економіка і фінанси. Севастополь, 2010. С. 14-19.
24. Волик Н. Г. Напрями зміцнення фінансової стійкості банківських установ. Фінанси, Грошовий обіг і кредит. 2010. №3. С. 203.
25. Воробйова О. І. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України: моногр. Київ-Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2010. 396 с.
26. Гавловська Н. І. Антикризовий менеджмент банківських установ України. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2010. № 3. С. 107–110.
27. Гарбар Є. С. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах нестабільного економічного середовища. Науковий вісник Ужгородського університету, Серія «Економіка», Випуск 1(45). 2015. С. 184-187.
28. Гурський Д. Ю. Перспективи коефіцієнтного аналізу як засобу оцінки ліквідності банківської системи. URL: <http://knutd.com.ua/publications/pdf/Visnyk/2015-2/74-83.pdf>
29. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль, 2009. 316 с.
30. Дзюблюк О. В. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія; за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2017. 298 с.

31. Деревянська О. Активно-пасивні операції та управління ліквідністю банківської установи. Вісник НБУ. 2008. № 7. С.43-46
32. Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України: проблеми оцінки та забезпечення: монографія. Ж. М. Довгань. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 448 с.
33. Довгаль Ю. С. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. Фінансовий простір. 2015. № 1. С. 130–136.
34. Долінський Л. Б. Оцінювання фінансової стійкості банківських установ в аспекті надійності депозитних вкладів. БІЗНЕС-ІНФОРМ. № 5. 2015. С. 233-239.
35. Євенко Т. І. Управління ліквідністю банківських установ. Економічний часопис-XXI. 2013. С. 27-30.
36. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2007. 522 с.
37. Жукова Т. О. Фінансова стійкість та стабільність банків в умовах кризових явищ у банківській системі України. Вісник Хмельницького національного університету 2016, № 3, Том 1. с. 164-167.
38. Заруцька О.П. Управління ризиками провідний чинник фінансової стійкості вітчизняних банків. Фінанси України. 2006. № 3. С. 94–106.
39. Зверяков О. М. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю банківських установ. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 10. С. 175–182.
40. Зверяков М. І., Коваленко В. В. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи. Фінанси України. 2012. №4. С. 3-12
41. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків. Суми: «Університетська книга», 2007. 523 с.
42. Карімов Р. В. Грошово-кредитна політика та банківський нагляд: Навчальний посібник. Іжевськ: Видавництво Інституту економіки та управління УДГУ, 2010. 453с.

43. Клюско Л.А. Фінансова стабільність банків та її визначальні характеристики. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2009. №1. С. 142-149.

44. Коваленко В. В. Обґрунтування стратегії управління ліквідністю банківської установи. Українська академія банківської справи НБУ. 2006. С. 112-119.

45. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.

46. Колодізев О. М. Підвищення ефективності функціонування банків України на основі системи фінансового планування. Формування ринкової економіки в Україні : зб. наук. праць. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. Вип. 26. Ч. 1. С. 306–314.

47. Костогриз В.Г. Маркетингові концепції банків з іноземним капіталом. Електронне фахове видання «Ефективна економіка», №4, 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2909>

48. Костюченко Т. І. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2013. № 2. С. 86–92.

49. Крухмаль О. В. Оцінка фінансової стійкості на підставі визначення критеріїв динамічної стабільності діяльності банку. Актуальні проблеми економіки. 2006. № 9. С. 45–46.

50. Кузьмич О. О. Сутність державного антикризового управління банківським сектором. Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління. 2010. № 1. С. 49–56.

51. Кушнір К. О. Поняття стійкості комерційних банків та її динамічні характеристики. Інвестиції: практика та досвід. 2008. №20. С. 38-41.

52. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. К.; Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. Вип. 12 . 180 с.

53. Лис І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи. Банківська справа. 2009. № 4. С. 19-25.

54. Малахова О. Л. Кредитна діяльність банків як базова передумова забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль, 2014. Т. 16, № 1. С. 275–284.

55. Мещеряков А. А., Лисяк Л. В. Фінансовий менеджмент у банках: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 208 с.

56. Міщенко В. Ліквідність банківської системи: економічна суть, структура і методологічний підхід до аналізу. Вісник Національного банку України. 2008. № 11. С. 6–9.

57. Міщенко В., Сомик А. Ліквідність банківської системи України: сучасний стан, чинники та напрями підвищення ефективності і регулювання. Вісник НБУ. 2009. № 1. С.34–40.

58. Олійник А. В. Управління фінансовою стійкістю банків. А. В. Олійник, Г. С. Сушук. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 5. Т. 4. С. 159–163.

59. Пігуй С.С. Вплив кризових явищ та фінансову стійкість банківської системи України. С. С. Пілгуй. Економічний вісник, 2016, №1. С. 47-53.

60. Прасолова С. П. Банківські операції : навч. посіб. та практ.. С. П. Прасолова, О. С. Вовченко. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 568 с.

61. Ребрик Ю.С. Рання діагностика кризи ліквідності банку на основі розрахунку композиційного індикатора. Ю. С. Ребрик. Економічний аналіз. 2011. Випуск 9, частина 3. С. 258–262.

62. Ребрик Ю.С. План заходів з антикризового управління ліквідністю банку. Ю.С. Ребрик. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2011. № 1 (10) С. 249-252.

63. Руденок О. О., Волкова В. В. Управління ліквідністю банку в умовах переходу до нових стандартів Базеля III. Економіка і організація управління. 2018. № 1 (29). С. 104-111.

64. Серпенінова Ю. С. Чинники, що впливають на ліквідність банку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : УАБС НБУ, 2009. Вип. 24. С. 354–359.
65. Смоляк В. А. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості банку. Управління розвитком: Збірник наукових статей Харківського національного економічного університету. 2011. № 5 (102). С. 45–46.
66. Стельмах В. С. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду. К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. 287 с.
67. Тіханін В.Б. Моніторинг фінансової стійкості комерційного банку. Фінанси та статистика. 2013. № 6 С. 12-16.
68. Тимошенко О.П. Стійкість банківської системи України: теоретичний аспект. Науковий вісник БДФА: Збірник наукових праць. Вип. 4 (13): Економічні науки. Чернівці, БДФА, 2008. С. 59-65.
69. Хоружий Д. Сучасні тенденції впровадження положень Базеля III. Вісник Національного банку України. 2015. С. 60-65.
70. Шварц О. В. Рейтингова система оцінки надійності комерційного банку. Бізнес Інформ. 2015. №12. С. 293–298.
71. Шелудько Н. М. Реструктуризація банківського сектора в умовах світової фінансової кризи: міжнародний досвід і доцільність його використання в Україні. Економіка і прогнозування. 2009. № 1. С. 24–34.
72. Шляхта О. А. Моделювання та прогнозування показників фінансової стійкості банку на основі нелінійних диференціальних рівнянь та фрактального аналізу. Чернівці, 2015. 30 с.
73. Шпаковська Н. Методичний підхід до оцінки фінансової стійкості банків. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції 2013 №3 . С. 100-105.
74. Шпиг Ф. І. Банківська конкуренція під впливом іноземного капіталу: монографія. Суми: Ділові перспективи. 2006. 288 с.

75. Щербатих Д. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ. Вісник Черкаського університету. 2016. № 1. С. 141-148.

76. Юрчишена Л. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. Регіональна бізнес-економіка та управління, 2013, № 3 (39). С. 72-79.

77. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442

78. Офіційний сайт ПАТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/ru/finance/performance_indicators

79. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=98181764&cat_id=55838

80. Національний Банк України. Статистика фінансової стійкості. Режим доступу URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58001&cat_id=44444

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А 1.1

Основні та рекомендовані індикатори фінансової стійкості банківської системи

Група	Індикатор
Група 1. Основні індикатори фінансової стійкості (далі – ІФС) для депозитних корпорацій	Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів
	Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів
	Співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу
	Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів
	Співвідношення кредитів за секторами економіки до сукупних валових кредитів
	Частка в сукупних валових кредитах: Резиденти
	Частка в сукупних валових кредитах: Депозитні корпорації
	Частка в сукупних валових кредитах: Центральний банк
	Частка в сукупних валових кредитах: Інші фінансові корпорації
	Частка в сукупних валових кредитах: Сектор загального державного управління
	Частка в сукупних валових кредитах: Нефінансові корпорації
	Частка в сукупних валових кредитах: Інші сектори-резиденти
	Частка в сукупних валових кредитах: Нерезиденти
	Норма прибутку на активи
	Норма прибутку на капітал
	Співвідношення процентної маржі до валового доходу
	Співвідношення непроцентних витрат до валового доходу
Співвідношення ліквідних активів ⁶ до сукупних активів	
Співвідношення ліквідних активів ⁷ до короткострокових зобов'язань	

Продовження додатку А 1.1	
	Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу
Група 2. Рекомендовані ІФС	Депозитні корпорації
	Співвідношення капіталу до активів
	Співвідношення великих відкритих позицій до капіталу
	Співвідношення кредитів за географічним розподілом до сукупних валових кредитів
	Частка в сукупних валових кредитах: Внутрішня економіка
	Частка в сукупних валових кредитах: Країни з розвинутою економікою, за винятком Китаю
	Частка в сукупних валових кредитах: Африка
	із них: Частка в сукупних валових кредитах: Нижня Сахара
	Частка в сукупних валових кредитах: Центральна та Східна Європа
	Частка в сукупних валових кредитах: Співдружність Незалежних Держав та Монголія
	Частка в сукупних валових кредитах: Азія, включаючи Китай
	Частка в сукупних валових кредитах: Близький Схід
	Частка в сукупних валових кредитах: Західна півкуля
	Співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів в активах до капіталу
Співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів у зобов'язаннях до капіталу	
Співвідношення доходу від торговельних операцій до валового доходу	
Співвідношення витрат на утримання персоналу до непроцентних витрат	
Спред між ставками за кредитами та депозитами (базисні пункти)	
Спред між найвищою та найнижчою міжбанківськими ставками (базисні пункти)	

Закінчення додатку А 1.1	
	Співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)
	Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів
	Співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань
	Співвідношення чистої відкритої позиції за інструментами участі в капіталі до капіталу
	Ринки нерухомості
	Ціни на житлову нерухомість (зміна у відсотках за останні 12 місяців)
	Ціни на комерційну нерухомість (зміна у відсотках за останні 12 місяців)
	Співвідношення кредитів на житлову нерухомість до сукупних валових кредитів
	Співвідношення кредитів на комерційну нерухомість до сукупних валових кредитів

Додаток Б

Таблиця Б 2.1

Індикатори впливу макроекономічних та монетарних індикаторів на фінансову стійкість вітчизняних банків упродовж 2016-2018 рр. [77]

Показники	База консолідації	2016	2017	2018	2018 / 2016 рр., %
1	2	3	4	5	6
Основні ІФС депозитних корпорацій					
Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	CBDI	12,69	16,10	16,18	+27,50
Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів	CBDI	8,96	12,12	10,52	+17,41
Співвідношення недіючих кредитів ² без урахування резервів до капіталу	CBDI	89,37	70,18	60,20	-32,64
Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	CBDI	30,47	54,54	52,85	+73,45
Співвідношення кредитів за секторами економіки до сукупних валових кредитів					
Частка в сукупних валових кредитах: Резиденти	CBDI	95,92	94,21	93,47	-2,55
Частка в сукупних валових кредитах: Депозитні корпорації	CBDI	0,49	0,54	0,90	+83,67
Частка в сукупних валових кредитах: Центральний банк	CBDI	0,00	0,00	0,00	
Частка в сукупних валових кредитах: Інші фінансові корпорації	CBDI	1,11	1,01	0,80	-27,93
Частка в сукупних валових кредитах: Сектор загального державного управління	CBDI	0,14	0,14	0,25	+78,57
Частка в сукупних валових кредитах: Нефінансові корпорації	CBDI	78,55	76,47	74,16	-5,59
Частка в сукупних валових кредитах: Інші сектори-резиденти	CBDI	15,63	16,06	17,36	+11,07
Частка в сукупних валових кредитах: Нерезиденти	CBDI	4,08	5,79	6,53	+60,05
Норма прибутку на активи	CBDI	-12,47	-1,76	1,60	-112,83
Норма прибутку на капітал	CBDI	-122,17	-15,34	14,61	-111,96
Співвідношення процентної маржі до валового доходу	CBDI	45,94	50,20	52,02	+13,23
Співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	CBDI	60,91	76,14	61,92	+1,66
Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	CBDI	48,53	53,94	51,14	+5,38
Співвідношення ліквідних активів ⁷ до короткострокових зобов'язань	CBDI	92,09	98,37	93,52	+1,55
Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу	CBDI	118,88	89,61	134,77	+13,37
Рекомендовані ІФС					
Депозитні корпорації					
Співвідношення капіталу до активів	CBDI	9,78	11,90	10,77	+10,12
Співвідношення великих відкритих позицій до капіталу	CBDI	308,27	208,31	176,23	-42,83
Співвідношення кредитів за географічним розподілом до сукупних валових кредитів					
Частка в сукупних валових кредитах: Внутрішня економіка	CBDI	95,92	94,21	93,47	-2,55
Частка в сукупних валових кредитах: Країни з розвинутою економікою, за винятком Китаю	CBDI	2,19	2,83	3,22	+47,03
Частка в сукупних валових кредитах: Інші країни з економікою, що розвивається, уключаючи Китай	CBDI	1,89	2,96	3,31	+75,13
Частка в сукупних валових кредитах: Африка	CBDI	0,00	0,00	0,00	
із них: Частка в сукупних валових кредитах: Нижня Сахара	CBDI	0,00	0,00	0,00	
Частка в сукупних валових кредитах: Центральна та Східна Європа	CBDI	0,00	0,00	0,00	
Частка в сукупних валових кредитах: Співдружність Незалежних Держав та Монголія	CBDI	1,89	1,75	2,19	+15,87
Частка в сукупних валових кредитах: Азія, уключаючи Китай	CBDI	0,00	0,00	0,00	
Частка в сукупних валових кредитах: Близький Схід	CBDI	0,00	0,00	0,00	
Частка в сукупних валових кредитах: Західна півкуля	CBDI	0,00	1,21	1,12	
Співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів в активах до капіталу		36,81	35,21	0,22	-99,40
Співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів у зобов'язаннях до капіталу		0,19	0,07	0,04	-78,95
Співвідношення доходу від торговельних операцій до валового доходу	CBDI	8,97	7,00	4,16	-53,62
Співвідношення витрат на утримання персоналу до непроцентних витрат	CBDI	34,53	32,11	37,06	+7,33

Продовження табл. Б 2.1

1	2	3	4	5	6
Серед між ставками за кредитами та депозитами (базисні пункти)	DC	600	681	525	-12,50
Серед між найвищою та найнижчою міжбанківськими ставками (базисні пункти)		1 384	2 450	2 050	+48,12
Співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)	CBDI	80,51	84,59	81,83	+1,64
Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів	CBDI	51,35	47,05	46,52	-9,41
Співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань	CBDI	55,92	52,81	46,90	-16,13
Співвідношення чистої відкритої позиції за інструментами участі в капіталі до капіталу					
Інші фінансові корпорації					
Співвідношення фінансових активів інших фінансових корпорацій до сукупних фінансових активів	DC	26,45	26,78	27,80	+5,10
Співвідношення фінансових активів інших фінансових корпорацій до до валового внутрішнього продукту	DC	17,91	15,55	14,02	-21,72
Ринки нерухомості					
Ціни на житлову нерухомість (зміна у відсотках за останні 12 місяців)			104,40	105,10	
Ціни на комерційну нерухомість (зміна у відсотках за останні 12 місяців)					
Співвідношення кредитів на житлову нерухомість до сукупних валових кредитів		5,59	4,45	3,83	-31,48
Співвідношення кредитів на комерційну нерухомість до сукупних валових кредитів		1,06	0,98	2,90	173,58

Додаток Г
Таблиця Г 2.1

Власний капітал банків станом на 01.01.2019 року

Банк	Статутний капітал	Емісійні різниці	Незарєєстрований статутний капітал	Інший додатковий капітал	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Усього власного капіталу
Банки з державною часткою	130 669 732	158 815	111 591 225	-1 620 843	2 308 390	-13 182 531	-191 863 921	38 060 868
Банки іноземних банківських груп	144 737 385	17 510 442	4 967 916	1 951 780	6 470 380	5 824 358	-118 166 000	63 296 261
Банки з приватним капіталом	20 924 262	2 093 169	868 051	490 896	2 888 570	2 058 406	-6 993 038	22 330 317
Усього по платоспроможних банках	296 331 379	19 762 426	117 427 192	821 834	11 667 340	-5 299 766	-317 022 959	123 687 446
Неплатоспроможні банки	16 938 782	537 686	0	28 381	742 661	368 353	-17 629 249	986 614
УСЬОГО	313 270 160	20 300 112	117 427 192	850 215	12 410 001	-4 931 413	-334 652 208	124 674 060

Джерело: складено автором за даними Національного банку України.

Додаток Д
Таблиця Д 2.1

Доходи і витрати банків України у 2014-2018 рр., млн. грн.

Показники	2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
ДОХОДИ	150 449	100,0	168 888	100,0	210 201	100,0	199 193	100,0	190 691	100,0
процентні доходи	117 547	78,1	129 932	76,9	151 257	72,0	135 145	67,8	135 807	71,2
комісійні доходи	21 161	14,1	24 974	14,8	28 276	13,4	28 414	14,3	31 362	16,4
результат від торговельних операцій	3 231	2,1	3 304	2,0	15 511	7,4	21 490	10,8	8 243	4,3
інші операційні доходи	5 798	3,9	5 112	3,0	10 093	4,8	9 567	4,8	9 605	5,0
інші доходи	1 053	0,7	2 404	1,4	2 165	1,0	2 729	1,4	3 946	2,1
повернення списаних активів	1 659	1,1	3 162	1,9	2 899	1,4	1 848	0,9	1 728	0,9
ВИТРАТИ	145 550	100,0	167 452	100,0	263 167	100,0	265 793	100,0	350 078	100,0
процентні витрати	68 204	46,8	80 881	48,3	97 171	36,9	96 079	36,1	91 638	26,2
комісійні витрати	3 080	2,1	3 975	2,4	4 889	1,9	5 846	2,2	7 182	2,1
інші операційні витрати	13 199	9,1	12 319	7,3	15 579	5,9	12 991	4,9	10 920	3,1
загальні адміністративні витрати	37 265	25,6	40 672	24,3	44 614	17,0	36 742	13,8	39 356	11,2
інші витрати	-	-	-	-	-	-	-	-	3 089	0,9
відрахування в резерви	23 423	16,1	27 975	16,7	103 297	39,3	114 541	43,1	198 310	56,6
податок на прибуток	379	0,3	1 630	1,0	-2 383	-1,0	-406	-0,1	-418	-0,1
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	4 899	x	1436	x	-52 966	x	-66 600	x	-159 388	x

Джерело: складено автором за даними Національного банку України.

Фінансова звітність АТ “ПУМБ” за 2018-2019 роки

Таблиця Г 2.2

		30 вересня 2019 року (не аудований)	31 грудня 2018 року
	Прим.		
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	8 633 770	9 040 607
Заборгованість інших банків	7	845 158	1 440 447
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	97 646	93 200
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8	8 163 736	9 360 514
Кредити клієнтам	9	30 726 648	27 244 297
Інші активи	11	816 766	631 513
Основні засоби	10	1 550 954	1 415 623
Інвестиційна власність	10	94 359	71 876
Нематеріальні активи	10	269 206	320 632
Право користування активами		245 940	246 482
Всього активів		51 444 183	49 865 191
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України		–	1 002
Заборгованість перед іншими банками	12	1 238 978	697 452
Кошти клієнтів	13	40 185 944	39 780 153
Випущені депозитні сертифікати		183 045	832 460
Зобов'язання з оренди		273 557	267 402
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		170 596	62 242
Відстрочене податкове зобов'язання	20	22 505	15 636
Інші зобов'язання	14	954 718	1 402 830
Субординований борг		–	488 145
Всього зобов'язань		43 029 343	43 547 322
Власний капітал			
Акціонерний капітал		3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		474 735	474 735
Резерв переоцінки цінних паперів		78 293	(24 753)
Резервний фонд		1 475 430	1 475 430
Нерозподілений прибуток		2 990 230	996 305
Всього власного капіталу		8 414 840	6 317 869
Всього зобов'язань та власного капіталу		51 444 183	49 865 191
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективною процентної ставки	16	5 598 577	4 781 456
Інші процентні доходи		83 490	29 742
Процентні витрати	16	(1 798 427)	(1 847 437)
Чисті процентні доходи			
Витрати на формування резерву під кредитні збитки			
Чисті процентні доходи після вирахування резерву під очікувані кредитні збитки			
Комісійні доходи			
Комісійні витрати	17	(395 285)	(366 874)
Чисті комісійні доходи		1 276 955	1 199 053
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
- торгові операції		162 086	225 863
- курсові різниці		37 193	6 190
Чисті (збитки)/прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
- торгові операції		(1 109)	(134)

Закінчення додатку Е 2.2

- курсові різниці		37 193	6 190
Чисті (збитки)/прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
- торгові операції		(1 109)	(134)
- зміна справедливої вартості		(237)	(3 870)
Чисті прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- торгові операції		4 359	20 804
Чистий (збиток)/прибуток від переоцінки інвестиційної власності	10	23 543	(279)
Чистий (збиток)/прибуток від похідних фінансових інструментів		(8 840)	80 571
Чисті прибутки від кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		2 555	-
Результат від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті	9	(1 049)	(576)
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		4 237	1 259
Результат від модифікації оренди		1 881	-
Відрахування до резерву під зменшення корисності інших активів	11	-	(4 714)
Відрахування до резерву під зобов'язання, гарантії, акредитиви та інші збитки	21	-	(2 814)
Інші доходи	18	123 259	78 120
Операційний дохід		5 284 970	4 011 362
Операційні витрати	19	(2 868 399)	(2 276 272)
Прибуток до оподаткування		2 416 571	1 735 090
Витрати з податку на прибуток	20	(422 646)	(277 444)
Чистий прибуток за звітний період		1 993 925	1 457 646
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	23	139,20	101,76
Інший сукупний дохід			
Інший сукупний дохід, який буде рекласифіковано до звіту про фінансові результати у наступних періодах			
Нереалізовані доходи/(витрати) за операціями з цінними паперами, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід			
Зміни резерву під очікувані кредитні збитки цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід			
Реалізовані (витрати) за операціями з цінними паперами, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, рекласифіковані до звіту про фінансові результати			
Податок на прибуток, пов'язаний із компонентами іншого сукупного доходу			
		145 564	(48 100)
		(15 539)	-
		(4 359)	(20 804)
		(22 620)	12 402
Чистий інший сукупний прибуток/(збиток), що підлягає рекласифікації до складу прибутку або збитку у наступних періодах		103 046	(56 502)
Всього сукупний прибуток за звітний період		2 096 971	1 401 144

Додаток Ж

Фінансова звітність АТ “ПУМБ” за 2016-2017 роки

Таблиця Ж 2.2

		<i>30 вересня 2017</i>	<i>31 грудня 2016</i>
	<i>Прим.</i>	<i>року (не</i>	<i>року</i>
		<i>аудований)</i>	<i>року</i>
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 079 109	1 162 368
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	1 485 515	1 213 522
Заборгованість інших банків	8	5 241 391	5 561 964
<i>Цінні папери:</i>	9		
- які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		172 958	277 873
- наявні для продажу		9 048 572	9 132 655
Кредити клієнтам	10	24 881 675	24 755 755
Поточний актив з податку на прибуток		2 405	45 405
Інші активи	12	662 733	528 517
Основні засоби	11	1 218 920	1 213 395
Інвестиційна власність	11	172 085	185 857
Нематеріальні активи	11	301 002	287 578
Відстрочені податкові активи	24	-	187 719
Всього активів		44 266 365	44 552 608
Зобов'язання			
Заборгованість перед іншими банками	13	990 639	1 147 889
Кошти клієнтів	14	34 998 351	33 185 516
Випущені депозитні сертифікати	15	199 024	691 371
Випущені єврооблігації	16	2 261 484	4 290 540
Інші позикові кошти	17	10 393	18 995
Відстрочене податкове зобов'язання	24	1 890	-
Інші зобов'язання	18	402 718	679 252
Субординований борг		489 795	490 750
Всього зобов'язань		39 354 294	40 504 313
Власний капітал			
Акціонерний капітал		3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		504 167	509 866
Резерв переоцінки цінних паперів, наявних для продажу		129 744	30 155
Резервний фонд		1 475 430	1 475 430
Непокритий збиток		(593 422)	(1 363 308)
Всього власного капіталу		4 912 071	4 048 295
Всього зобов'язань та власного капіталу		44 266 365	44 552 608
Процентні доходи	20	3 900 085	3 759 119
Процентні витрати	20	(1 650 764)	(2 258 285)
Чисті процентні доходи		2 249 321	1 500 834
Резерв під знецінення кредитів	8, 10	(746 737)	(977 603)
Чисті процентні прибутки після вирахування резерву під знецінення кредитів		1 502 584	523 231

Закінчення додатку Д 2.2

		9 місяців 2017 року (не аудований)	9 місяців 2016 року (не аудований)
Комісійні доходи	21	1 221 539	945 889
Комісійні витрати	21	(337 913)	(257 451)
Чисті комісійні доходи		883 626	688 438
<i>Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами:</i>			
- торгові операції		202 940	300 336
- курсові різниці		6 752	30 313
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>			
- торгові операції		(5)	725
- зміна справедливої вартості		(8 083)	2 818
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, наявних для продажу:</i>			
- торгові операції		1 993	1 908
Чистий збиток від переоцінки інвестиційної власності	11	(4 781)	(5 371)
Чистий прибуток/(збиток) від похідних фінансових інструментів		69 020	(7 842)
Результат від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті	10	3 930	(21 964)
Відрахування до резерву під зобов'язання, гарантії та акредитиви	25	512	241
Інші доходи	22	322 189	88 458
Операційний дохід		2 980 677	1 601 291
Операційні витрати	23	(2 048 742)	(1 264 273)
Прибуток до оподаткування		931 935	337 018
Витрати з податку на прибуток	24	(167 748)	(60 660)
Чистий прибуток за звітний період		764 187	276 358
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	27	53,35	19,29
Чистий прибуток за звітний період		764 187	276 358
Інший сукупний дохід			
<i>Інший сукупний дохід, який буде рекласифіковано до звіту про фінансові результати у наступних періодах</i>			
Нереалізовані доходи за операціями з цінними паперами, наявними для продажу		119 457	43 379
Реалізовані витрати за операціями з цінними паперами, наявними для продажу, рекласифіковані до звіту про фінансові результати		1 993	(1 908)
Податок на прибуток, пов'язаний із компонентами іншого сукупного доходу		(21 861)	(7 465)
Чистий інший сукупний прибуток, що підлягає рекласифікації до складу прибутку або збитку у наступних періодах		99 589	34 006
Всього сукупний прибуток за звітний період		863 776	310 364

Додаток И
Таблиця К.1

Розподіл банків на групи на 2018 рік [79]

I. Банки з державною часткою	
1	АТ «Укресімбанк»
2	АТ «Ощадбанк»
3	ПАТ КБ «Приватбанк»
4	АБ «Укргазбанк»
5	ПАТ «Розрахунковий Центр»
II. Банки іноземних банківських груп	
6	ПАТ «Промінвестбанк»
7	ПАТ «Укрсоцбанк»
8	АТ «Райффайзен Банк Аваль»
9	ПАТ «ВТБ Банк»
10	ПАТ «Кредобанк»
11	ПАТ «БТА Банк»
12	АТ «УкрСиббанк»
13	ПАТ «Ддея Банк»
14	ПАТ КБ «Правекс-Банк»
15	ПАТ «Креді Агріколь Банк»
16	АТ «Піреус Банк МКБ»
17	ПАТ «Альфа-Банк»
18	ПАТ «ІНГ Банк Україна»
19	АТ «ОТП Банк»
20	ПАТ «Сітібанк»
21	АТ «Прокредит Банк»
22	ПАТ «Сбербанк»
23	АТ «БМ Банк»
24	ПАТ «Банк Форвард»
25	ПАТ «Кредит Європа Банк»
26	ПАТ «Кредитвест Банк»
27	ПАТ «Дойче Банк ДБУ»
28	ПАТ»СЕБ Корпоративний Банк»
III. Банки з приватним капіталом	
29	ПАТ «Банк Альянс»
30	АТ «Альтбанк»
31	ПАТ «Полікомбанк»
32	АТ «Гаскомбанк»
33	ПАТ «Банк Фамільний»
34	ПАТ АКБ «Львів»
35	ПАТ «ОКСІ Банк»
36	ПАТ «А - Банк»
37	ПАТ «ВіЕс Банк»
38	АКБ «Індустріалбанк»
39	ПАТ «Марфін Банк»

40	Акціонерний Банк «Південний»
41	ПАТ «Полтава-Банк»
42	ПАТ «ПУМБ»
43	ПАТ «Банк «Грант»
44	ПАТ «Мегабанк»
45	ПАТ «Скай Банк»
46	ПАТ «Асвіо Банк»
47	ПАТ «Комінвестбанк»
48	ПАТ «Банк «Український капітал»
49	ПАТ АКБ «Аркада»
50	АТ «Метабанк»
51	АТ «Місто Банк»
52	ПАТ «Юнекс Банк»
53	АТ «КІБ»
54	ПАТ «Айбокс Банк»
55	ПАТ «Універсал Банк»
56	ПАТ «КБ «Земельний Капітал»
57	ПАТ «Банк Кредит Дніпро»
58	ПАТ «АБ «Радабанк»
59	АБ «Кліринговий Дім»
60	ПАТ «Перший Інвестиційний Банк»
61	ПАТ «Банк Восток»
62	ПАТ «АКБ «Траст-Капітал»
63	«Український Банк Реконструкції та Розвитку»
64	ПАТ «Банк Інвестицій та Заощаджень»
65	ПАТ «АКБ «Конкорд»
66	АТ «Укрбудінвестбанк»
67	ПАТ «Мотор-Банк»
68	ПАТ «КБ «Глобус»
69	ПАТ «АП Банк»
70	ПАТ «МІБ»
71	ПуАТ «КБ «Акордбанк»
72	ПАТ «Банк 3/4»
73	ПАТ «Європромбанк»
74	ПАТ «Вернум Банк»
75	ПАТ КБ «Центр»
76	ПАТ «Банк Січ»
77	ПАТ «Діві Банк»
78	ПАТ «Альпарі Банк»
79	ПАТ «Банк Авангард»
80	ПАТ «Банк «Портал»
81	ПАТ «Кристалбанк»
82	ПАТ «РВС Банк»

